

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра політології та публічного управління

ГАЛАГДІН ВАЛЕРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

**БЕЗПЕКОВА КРИЗА ЄВРОПИ: ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК
ЯК ФОРПОСТ СТРИМУВАННЯ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРАЛІЗМУ**

Спеціальність: 052 «Політологія»

Освітньо-професійна програма: «Політологія та публічне управління»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

БОРТНІКОВ ВАЛЕРІЙ ІВАНОВИЧ,

доктор політичних наук,

професор кафедри політології та

публічного управління

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри політології та

публічного управління

від

2024 р.

Завідувач кафедри

проф. Бусленко В. В.

ЛУЦЬК – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. БЕЗПЕКОВА КРИЗА ЄВРОПА: НАСЛІДОК ТОЛЕРУВАННЯ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ	
1.1. Теоретичне підґрунтя, загрози й цілі російського імперіалізму.....	8
1.2. Місце і роль України серед міжнародного безпекового співробітництва	14
РОЗДІЛ 2. ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК-БЕЗПЕКОВИЙ КОРДОН ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЄВРОПИ	
2.1. Люблінський трикутник, як форма сучасного безпекового регіонального договору	29
2.2. Україна – майбутній потужний світовий безпековий центр.....	44
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На початку XXI ст. в усьому світі відбуваються складні трансформаційні процеси, зумовлені викликами глобалізації, активізацією різноманітних етнічних та релігійних чинників, суттєвими змінами у міжнародному середовищі та системі безпеки в світі. Це вплинуло на розвиток зовнішньої політики України та зумовило утворення відповідних міжнародних об'єднань та організацій, які мають на меті гарантування національної безпеки, а також створення умов для економічного та культурного розвитку держав-учасників цих об'єднань.

Сучасна політична ситуація в Україні швидко змінюється, формуючись під впливом потужних та швидкоплинних процесів, що відбуваються у сфері міжнародних відносин. Її визначають одночасно активізація інтегративних тенденцій на глобальному та регіональному рівнях і зростання суперництва між світовими та регіональними центрами сили за збереження і посилення свого впливу. Напередодні повномасштабного вторгнення РФ в Україну вороги фінансували низку політичних партій та рухів, які мали на меті загострювати політичні, економіко-соціальні, релігійні та інші суперечності в середині країни для формування соціальних та збройних конфліктів. Масштабність цих проявів змушує сучасних політиків розумно співвідносити і поєднувати національні системи безпеки та участь у колективних міжнародних структурах. Сьогодні Україна демонструє світу те, що тільки в тісній співпраці щодо міжнародного права з іншими націями та країнами можна досягти дійсно безпечного розвитку не лише в середній конкретній державі але й в цілому регіоні. 14 квітня 2022 року – Верховної Ради України визнала Росію державою-терористом із тоталітарним неонацистським режимом, а 2-го травня 2023 року Україна визнала рашизм державною ідеологією РФ.

Ставши активним учасником на світовій арені Україна постійно стикається із суперечливими і складними ситуаціями, що потребують

адекватного сприйняття та виконання відповідних норм міжнародних відносин. На основі демократичних цінностей, які наша держава обрала як мету і засоби свого політичного і соціального розвитку Україна остаточно визначилася з геостратегічними цілями, напрямом і загальним змістом своєї зовнішньої політики та моделлю власного майбутнього розвитку – закріпивши це в рамках Конституції: 22 листопада 2018 року ВРУ ухвалила в першому читанні законопроект №9037 «Про внесення змін до Конституції щодо курсу України на вступ у ЄС та НАТО». Європейський та євроатлантичний вектор визначено зовнішньополітичними пріоритетами нашої держави. Водночас посягання РФ на суверенітет України зумовили нові виклики та загрози національній безпеці України, пов'язані із застосуванням воєнної сили проти неї. Росія грубо порушила норми міжнародного права та низку українсько-російських договорів підписаних за період незалежності: Будапештський меморандум 5 грудня 1994 р. – «Про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї»; договір «Про дружбу співробітництво і партнерство між Україною та РФ» – 31 травня 1997 р.; намагання лідерів європейських країн врегулювати російсько-український конфлікт за допомоги декількох Мінських договорів від 5 вересня 2014 р., проте Росію не зупинили жодні міжнародні запобіжники, починаючи з окупації Криму з організацією дій незаконних збройних формувань на окремих територіях Сходу України та захоплені частково Донецької та Луганської областей та подальшої масштабної ескалації 24 лютого 2022 року, вчинивши підготовлений військово спланований напад на всю територію України. Війна Росії проти України – є не лише загрозою територіальній цілісності нашої держави, але й європейській безпеці в цілому.

Важливо розуміти, що боротьба українського народу за свій суверенітет оголила ряд питань щодо військової готовності не лише нашої держави, але й сил НАТО, також світ стикнувся з новими викликами у цій сфері: точкові конфлікти в різних частинах планети для міжнародної дестабілізації із залученням нових гравців (Іран-Ізраїль: вторгнення ХАМАСу

7-го жовтня 2023р.; Китай-Тайвань: Сі Цзіньпін на з'їзді НВАК (Народно-визвольна армія Китаю) 21 березня 2024 р. дав вказівку підготуватися до наступу у 2027 р.; Венесуела-Гаяна: диктатор Ніколас Мадуро проголосив анексію спільного регіону Гайана-Ессекібо, що начебто була підтверджена на ініційованому референдумі ним восени 2023 р., Косово-Сербія: загострення ситуації 25-го травня 2023 р. після складання присяги новообраних мерів, які були етнічними косівськими албанцями) – деякі із них не є новими проте спалахують із новою силою за підтримки Росії в період 2023 – 2024 рр.: все це формує підґрунтя до залучення світу в можливу Третю світову війну із розвитком нових технологій. Перемога України важлива, адже унеможливило схожі сценарії ескалації конфліктів серед інших країн із показовими наслідками для конфліктуючої сторони.

Геополітичне положення України її історичні, політичні, економічні та культурні зв'язки, цінності та інтереси: орієнтують її на Європейський вектор розвитку, про це свідчать як політичні рішення часів незалежної України так і формування інститутів громадянського суспільства та волевиявлення українського народу. Ще 11 червня 1998 р. Указом Президента України було введено в дію «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу». У ст. 11 ухваленого 1 липня 2010 р. Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» наголошується на необхідності «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі». Особливо підкреслюється, що «дотримання Україною політики позаблоковості означає пріоритетність участі у вдосконаленні та розвитку європейської системи колективної безпеки».

Важливим підтвердженням європейської стратегічної цілі зовнішньої політики України стало створення у липні 2020 року «Люблінського трикутника» – тристоронньої платформи для політичного, економічного, культурного й соціального співробітництва між Литвою, Польщею та Україною. Метою цього об'єднання виступила координація дій трьох держав з ефективною протидією актуальним викликам і загрозам спільній безпеці,

передусім загрозі з боку Російської Федерації. Андрій Дешиця посол України у Польщі 2014 – 2022 рр. зазначив: «Україна не лише долучається до вже існуючих регіональних проєктів, але й у 2020 році стала співзасновницею нового - Люблінського трикутника. І це відкриває перед нами нові можливості. Адже платформа «Люблінського трикутника» значно розширює сфери тристоронньої співпраці України, Польщі та Литви». Нове співтовариство разом з іншими міжнародними об'єднаннями, членами яких сьогодні виступає Україна для поглиблення економічних, культурних та безпекових відносин між цими європейськими державами.

Об'єкт дослідження – міжнародне співробітництво України з країнами Європи в рамках сучасної безпекової ситуації та подальшого посилення демократичного режиму.

Предмет дослідження – є «Люблінський трикутник» як форма міжнародного співробітництва України з європейськими державами для забезпечення безпекового та демократичного режиму по всій Європі.

Мета і завдання дослідження. Метою бакалаврської роботи є дослідити і теоретично обґрунтувати роль «Люблінського трикутника» в процесі реалізації цілей міжнародного співробітництва України з європейськими державами щоб убезпечити демократичний світ від проявів російського імперіалізму та дестабілізації.

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**:

1. З'ясувати теоретичне підґрунтя, загрози й цілі російського імперіалізму в сучасних умовах існування демократичного світу.
2. Визначити місце і роль України серед міжнародного безпекового співробітництва.
3. Проаналізувати основні положення домовленостей, мету та виділити головні напрямки співпраці України, Литви та Польщі.
4. Спрогнозувати перспективи розвитку міжнародної співпраці держав – членів «Люблінського трикутника», оцінити можливі наслідки запровадження цієї угоди для України.

Методологія дослідження. Успішна реалізація мети і завдань дослідження зумовили використання низки принципів, підходів, загальнонаукових та інших методів пізнання: спостереження (постійне вивчення об'єкта), порівняння (виокремлення подібності та відмінностей), від абстрактного до конкретного (фіксування на одній чи декількох найцікавіших рисах дослідження), аналіз (поділ на частини) і синтез (поєднання рис або частин в єдине ціле), індукція (від окремих положень формуються загальні) та дедукція (із загальних положень формуються окремі), узагальнення (фіксуються загальні ознаки) та історичний (вивчення відбувається в хронологічній послідовності) для організації наукового дослідження, які загалом складають методологічну основу бакалаврської роботи.

Принцип об'єктивності передбачає здобуття достовірної інформації, заперечує свідоме викривлення та ігнорування фактів, довільне трактування без їх належного наукового обґрунтування.

Наукова новизна результатів дослідження зумовлена постановкою проблеми, комплексним аналізом проблематики створення нових безпекових регіональних договорів, які впливають на міжнародну демократичну стабільність у світі.

Структура дослідження. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів (чотирьох підрозділів), висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження становить 65 сторінок.

РОЗДІЛ 1

БЕЗПЕКОВА КРИЗА ЄВРОПА: НАСЛІДОК ТОЛЕРУВАННЯ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ

1.1. Теоретичне підґрунтя, загрози й цілі російського імперіалізму

Імперіалізм – походить з античних часів, відповідно воно не мало стійкого негативного чи абсолютно позитивного значення, адже це своєрідна історична даність в якій перебувало людство віками. Поняття базується на державній політиці, яка цілеспрямовано намагалася розширити свої кордони за рахунок прилеглих територій, здійснюючи їхній політичний, культурний та економічний контроль. В сучасному розумінні та історичному дискурсі імперіалізм має негативне забарвлення, адже суверенітет держав є цінністю, яку не можна знецінювати [1, с. 85].

Ірраціональний потяг до розширення територій військовими експансивними діями – наслідком процесу постійного відволікання свого населення від різного роду криз різними методами та політичними засобами. Абсолютна безпека центру за рахунок утворення «квазі» територій: ЛНР та ДНР; Придністровська Молдовська Республіка; території південної Осетії та Абхазії. На думку Володимира В'ятровича: поєднання комунізму, фашизму та російського імперіалізму становить основу ідеології рашизму.

Вплив монгольської імперії упродовж XIII – XV століть очевидний щодо формування імператорського деспотизму, як елементу прояву «успішної та впливової» держави.

XV століття характеризується епохою Великих географічних відкриттів, що призводить до захоплення та заселення цих територій, які до цього були невідомими, створюючи цим нові торговельні шляхи та державні утворення – прояв глобалізації. З 1555 року британці почали вести торгівлю із Москвою, до 1647 року вона досягла Тихого океану. Ознаки імперій:

протилежність республіці; існує центр (домінує над прилеглими територіями політично та експлуатує економічно) та периферія.

«Слов'янське братерство» – концепція при якій існує лише російський народ, а навколишні народи є його частиною не маючи право на самовизначення окреме від них, доповнюючи культурно та економічно при цьому мова спілкування та документообігу єдина – російська [2].

Досліджуючи теоретичне підґрунтя російського імперіалізму потрібно розглядати й інших представників та історичну ретроспективу, адже прикладів цього явища є декілька і вони не є ідентичними серед різних імперій та періодів їхніх існувань. В історії людства зафіксовано безліч імперських осередків, проте найбільшими серед них вважаються: Омеядський халіфат-Дамаск (середина VIII століття, 7 % від площі суходолу Землі), друга Французька імперія-Париж (початок XX століття, 8 % від площі суходолу Землі), Іспанська імперія-Мадрид (початок XIX століття, 9 % від площі суходолу Землі), династія Цін-Пекін (кінець XVIII століття, 10 % від площі суходолу Землі), Російська імперія-Санкт-Петербург (друга половина XIX століття, 15% від площі суходолу Землі), Монгольська імперія-Каракорум (середина XIII століття, 16 % від площі суходолу Землі), Британська імперія-Лондон (початок XX століття, 24 % від площі суходолу Землі). Фіксуєючи таку статистику можна простежити ряд особливостей та відмінностей [9, с. 123].

Досліджуючи тему поширення ідеї «Москва – Третій Рим», варто зрозуміти як вона сформувалася та чому. Поширення християнства сформувало два центри: західний Рим – католицизм та східний Візантію православ'я, концепція «Другий Рим» – розділилися в культурному та богословському напрямках з 1054 року. В 1453 р. мусульмани захопили Константинополь, де іслам перебував основною релігією. Православна церква перебуває у періоді кризи, та потребує нового осередку християнства, тому Москва стала претендентом на цей пост. В 1520-х роках чернець Філофей сформував концепцію щодо «Третього – Риму», проте він не вказував про панування Москви над іншими народами. Його думка базувалася на обов'язку

царя як правителя захищати та оберігати православ'я щоб це не призвело до занепаду світу [21].

Концепція «Москва – Третій Рим» не стала популярною з початку її виголошення лише в 1600-х роках повернулися до неї, але як можливість підвищити статус московської церкви серед православних осередків. Проте в у 1800-х роках ця ідеологема почала використовуватися як виправдання розширення російської держави. Також, існувала думка: особливої місії Росії об'єднати азійську і західну частини світу; концепція об'єднання всіх слов'ян або поширення істинного християнства [18, с. 250].

Межі Російської імперії сформувалися в XVII столітті, за цей період вона намагалася не конфліктувати з більшими утвореннями для власної безпеки та розширювалася здебільшого на Далекий Схід. Проте, у XIX столітті ситуація змінюється, адже такі імперії як Британська та Османська почали втрачати свої потужності, що дозволило їй надалі захоплювати й поглинати нові ресурси довкола себе. Всі імперії розпадаються, доказом цього є історія щодо інших згаданих мною, тому спрогнозувати сценарій подальших дій можна уявити [16].

Ідеї великодержавництва та месіанства Росії активно розвинулися за часів більшовиків при владі, де було створено союз вільних республік, проте лідируюча роль належала росіянам [5, с. 57].

XXI століття – це період коли людство за рахунок технологічного прогресу, розвитку інформації та наукових знань, тому середньостатистичній людині дивно повертатися до таких понять, тим паче що на даний час імперій не залишилося як форми правління. Проте, це не стосується країни-терориста РФ, яка не лише живе й досі в цій парадигмі але й намагається модифікувати під маскуванням «демократичного» режиму із всіма юридично визнаними документами про цінності в світовому контексті. На практиці ми можемо спостерігати та аналізувати це із заяв та дій діючого політичного режиму Путіна, котрий є президентом двадцять чотири роки, перемагаючи своїх «псевдо» опонентів і продовжуючи обіймати цей пост по сьогоднішній день,

що є проявом імперських настроїв або тяжінням до моделі СРСР, коли очільника держави змінювали лише після смерті.

Характерні риси російського імперіалізму:

- Віра в унікальність російської еліти відмінної від інших.
- Територіальне розширення – це форма «захисту».
- Велика територія – вважається проявом «успішного» управління та самоствердження на політичній арені.
- Тотальна русифікація та переселення або геноцид корінного населення (виселення кримських татарів у 1944 р.; три Голодомори в Україні (1921–1923рр., 1932–1933рр., 1946–1947рр.) та постійні переселення у віддалені регіони Росії; заборона використовувати свою мову та культуру-Емський указ 1876 р.).
- Цілеспрямована експлуатація як суспільства так й економіки окупованих територій для власного збагачення політичного центру нівелюючи потреби місцевого населення, акумулюючи ресурси лише в елітних колах.
- Заселення окупованих територій вже асимільованими росіянами із неблагонадійних регіонів [14].

Російський імперіалізм – існує вже понад 300 років: до кінця сформувавшись за правління Петра I, проіснувавши до 1917 року, проте пізніше перетворилися в «неоімперію» під виглядом Радянського Союзу, після розпаду СРСР у 1990-х роках Росія могла створити сучасну свою форму у вигляді- європейської федерації з демократичними цінностями та потужним науково-технічним потенціалом, але країні-терорист притаманне тяжіння до міцної авторитарної влади та ностальгії по попередніх формах [27].

Усі створені зовнішньополітичні відомства були фікцією для отримання додаткових голосів в Організації Об'єднаних Націй (УРСР, БРСР). За часів Сталіна було повернуто в життя імперські традиції в культурній та побутовій сферах. Також, відновив православну російську церкву, яка

виконувала роль спецслужби, вчинивши геноцид серед тогочасних священиків замістивши їх прихильними до існуючого режиму.

Прояви російського імперіалізму поширилися не лише на землі України, але й ряду інших держав де фактором експансії була територіальна та економічна зацікавленості. Ці країни були захоплені в різних куточках материка незважаючи на релігійну складову чи мову, адже Росія не визнає й не поважає жодної нації та її культурне надбання – захоплюючи їх вона активно насаджує свої цінності та мовно-культурні ідеали існування в парадигмі імперії (православне населення Білорусі та України; католицьке Польщі чи протестантське Балтії; чи азіати Далекого Сходу або мусульмани Північного Кавказу й Уралу) [40].

Варто згадати також термін рашизм – що позначає політичну ідеологію та соціальну практику владного режиму Росії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, де відводиться «особливе» місце російському народу та його місії «старшого брата», тотальне знецінення та заміщення культури корінних народів, мови та архівних даних або паразитуванні та стиранні історичних спогадів за допомоги русифікації та возвеличенні єдино вірного напрямку розвитку для всіх. Це яскравий прояв нацизму та фашизму у новому вигляді та з новими методами впливу (запереченням фактів та створення маніпулятивних форм), де існує відповідна символіка у вигляді латинської букви «Z» в кольоровій гамі георгіївської стрічки [35].

Велику роль РФ приділяє пропаганді та залучені російської церкви для вербування вірян чи в проведенні мобілізаційних заходів. Сучасна Росія теж намагається створити гібрид імперії, де поєднує та активно створює новітні методи взаємодії між колонізованими нею територією – максимально використовуючи всі необхідні ресурси для своєї життєдіяльності.

Мотивація вторгнення країни-терорист в Україну потрібно розглядати цілісно, проте важливо врахувати не лише зовнішні світові зміни але й внутрішні самої Росії. Концепція «Москва-третій Рим» – початкова версія стосувалася збереження православ'я, після захоплення Константинополя, а не

розширення територій окупаційним режимом. Проте, Росія активно використовує всі можливі способи паплюження фактів чи маніпулювання ними [36].

Концепція «єдиного православного світу», що ґрунтується на інтеграції України, Білорусі, Молдови та інших осередків – є першочерговим завданням Росії, використовуючи систему деструктивних дій для ослаблення США, ЄС та НАТО. Простежити це можна завдяки підтримці багатьох диктаторських та неототалітарних режимів (Венесуела, Північна Корея) та ісламського тероризму чи праворадикальних рухів у світі. Використовуючи метод «керованого хаосу» для дискредитації демократичних цінностей, поширення корупційних схем, інформаційної маніпуляції та гонки озброєнь.

Російський імперіалізм – серйозною загрозою безпеки світу з усіма проявами аморальності та цинізму, яка ґрунтується на застарілому підході «державного прагматизму» з тиранією та нівелюванням людського життя. Країна – терорист активно була учасником конфліктів серед інших країн, використовуючи маніпуляцію «захисту» цих територій, побудувавши військові бази.

Концепція «руській мір» – виправдовує сучасний російський імперіалізм (Петро Щедровицький – ввів у політичний контекст), спочатку йшлося про захист російськомовного населення в культурно аспекті та людей, які є діаспорою в інших країнах.

Отже, всі імперії зникають РФ не є винятком, серед причин можна виокремити декілька: війни – Росія веде їх не припиняючи на різних ділянках Землі щоб розколоти держави та створює «квазі» не визнані ніким території для подальшої дестабілізації в регіонах; очільник країни стає менш залучений до управління або навпаки занадто тримає в своїх руках всі напрямки функціонування, що призводить до регулярного посягання ззовні. Війни ослаблюють територіальне об'єднання, що призводить до їх від'єднання.

Аналізуючи ідеологему «Москва – Третій Рим» варто відмітити такі думки: існування православної церкви веде до втілення Царства Божого на

Землі; православна церква та царська влада об'єднавшись реалізують місію в християнській державі; цар – захисник православної церкви. Інтерпретація ідей Філофея виключаються католицькою або протестантською церквами. Потрібно не забувати про період створення цієї концепції та тогочасні світові виклики, котрі змушували інакше сприймати релігійні проблеми, а ніж сьогодні.

1.2. Місце і роль України серед міжнародного безпекового співробітництва

Зовнішня політика як одна з ключових сфер функціонування суверенних держав покликана захищати свої національні інтереси та сприяти підтримці добробуту населення. Для України такими векторами зовнішньої політики є європейський, євроатлантичний, євразійський, близькосхідний та азійський напрями співпраці. Одним з головних векторів зовнішньої політики України на сучасному етапі є інтеграція до структур ЄС. Водночас надзвичайно важливими завданнями для української дипломатії є протистояння російській інформаційній агресії, захист інтересів населення за кордоном, а також якнайшвидше завершення війни [48].

У ст.11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначається, що Україна як європейська держава здійснює відкриту зовнішню політику і прагне рівноправного взаємовигідного співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, виходячи насамперед з необхідності гарантування безпеки, суверенітету та захисту територіальної цілісності України [17].

До основних засад зовнішньої політики вказаним Законом, зокрема, віднесені: забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права; забезпечення захисту суверенітету, територіальної

цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів; використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку; створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей; утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету держави; сприяння міжнародному миру і безпеці у світі, участь у всеосяжному політичному діалозі для підвищення взаємної довіри держав, подолання традиційних і нових загроз безпеці; поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації; запобігання конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та врегулювання наявних конфліктів; забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС; підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди; забезпечення з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу інтеграції економіки України у світову економічну систему; розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку; підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір [52].

Стан сучасної зовнішньої політики України, з огляду на виклики глобальної та регіональної безпеки, представляє значний інтерес і для міжнародних експертів, і для науковців. Аналіз зарубіжних та українських джерел на цю тему підтверджує актуальність наукових розвідок з питань зовнішньої політики України, а також міжнародних конфліктів та їх

врегулювання. Зокрема, ці питання аналізуються в роботах таких вчених, як: К. Боулдінг, А. Вареник, І. Жовква, Г. Зіммель, С. Кара, Л. Козер, В. Рибак, С. Корсунський, Г. Максак, Б. Марковська, А. Ротфельд, Г. Руденко, Г. Тараненко, В. Сомов, С. Шергін та багатьох інших.

На нинішньому етапі розвитку Української держави зовнішня політика нашої країни пов'язана передусім з євроінтеграційними процесами та з протистоянням агресії РФ. Саме євроінтеграційний вектор розвитку держави має сприяти не лише утвердженню європейських цінностей та рівня життя громадян, але й створенню умов для спільної безпеки і оборони держав Європи і світу в цілому [43].

Особливою складовою зовнішньої політики є зовнішньополітичне планування, яке визначає зовнішню стратегію політики та вибір оптимальних, найбільш ефективних шляхів досягнення мети в інтересах держави. Серед зовнішньополітичних та економічних загроз Україні є її залежність щодо імпорту паливно-енергетичних ресурсів, а також матеріалів чи обладнання, що також пов'язані з умовами їх транспортування і перевезення.

У цій ситуації певну роль відіграють дискримінаційні заходи по відношенню до Росії з боку країн ЄС (в силу монопольного становища постачальників природних ресурсів багато країн запровадили певні механізми як оборонної, так і агресивної позиції, щоб уникнути впливу можливих негативних тенденцій). Отже, вирішення і економічних, і політичних питань для України неможливе без співпраці з країнами ЄС [42].

Аналізуючи проблему політичного розвитку нашої держави, В. Сомов та А. Вареник зазначають, що ЄС був і залишається пріоритетом зовнішньої політики України з часу здобуття незалежності, але перехід на новий рівень міжнародних економічних відносин вимагає значних змін у відносинах з Росією, що спонукає до створення нових союзів та об'єднань європейських держав. С. Шергін вважає, що ідея європейської інтеграції у своєму первісному розумінні базується на подоланні націоналізму як причини

конфлікту в Європі, що згодом має бути перетворено на гарантію соціально-економічного зростання та добробуту [37; 54].

Аналітик І. Жовква зазначає, що досить важко класифікувати місце України у стратегічному партнерстві з країнами Європи, проте можна виділити дві основні категорії існуючих стратегічних партнерів України. Перший – це категорія партнерів, відносини з якими були закріплені політично та юридично на основі двосторонніх документів (декларацій, заяв, контрактів).

Номінально ця категорія включає шість держав: Польща, РФ, Узбекистан, Болгарія, Азербайджан, США, Туреччина, Бразилія. Водночас слід зазначити, що нинішні відносини з РФ є надзвичайно складними через територіальні та соціально-економічні суперечності. Друга категорія партнерів включає країни, відносини з якими були проголошені в усних заявах під час двостороннього міжнародного співробітництва. За період незалежності України таких товариств було до двадцяти [15].

Щодо аналізу конкретних принципів реалізації зовнішньої політики України, то слід згадати дослідження «Українська призма: зовнішня політика 2019», проведене неурядовою організацією організація «Рада зовнішньої політики: Українська призма» за підтримки Фрідріха Фонд Еберта. Для цієї оцінки було обрано 45 напрямків зовнішньої політики України і розділені на теми:

- співпраця з країнами G-7 (США, Канада, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія);
- європейська інтеграція (співпраця з ЄС, Східне партнерство, Вишеградська четвірка, Європейська Енергетичне співтовариство);
- євроатлантична інтеграція;
- двосторонні відносини (РФ, КНР, Польща, Румунія, Туреччина, Грузія, Молдова, Іран, Білорусь, Ізраїль, Угорщина, Литва, Словаччина);
- регіональна співпраця (Чорноморський регіон, Азіатсько-Тихоокеанський регіон, Близький Схід, Прибалтика, Північна Європа Країни,

Центральна Азія, Латинська Америка, Африка на південь від Сахари, Західні Балкани, Південна Азія);

- міжнародні організації (ООН, Рада Європи, ОБСЄ);
- багатосторонні ініціативи (міжнародна безпека, нерозповсюдження ядерної зброї, клімат зміни, захист прав людини);
- економічна дипломатія;
- публічна дипломатія;
- залучення та закріплення міжнародної підтримки протидії російській агресії.

Так, дослідження показало, що у 2016-2019 роках інтерес основних політичних акторів до зовнішньої політики в основному був зосереджений на питаннях, що стосуються консолідації міжнародної підтримки протидії російській агресії, деяких аспектів міжнародної торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності, імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, виконання вимог безвізового діалогу, співпраці з НАТО та ключовими іноземними державами. У цілому за результатами дослідження, найбільш скоординованими напрямками зовнішньої політики України залишається європейська та євроатлантична інтеграція, а також боротьба з російською агресією.

Однак, як зазначають автори дослідження, якщо поглянути на загальну систематичну координацію усіх напрямків зовнішньої політики України, то можна спостерігати недостатній рівень координації між інституційного співробітництва, необхідного для ефективного захисту українських інтересів. Більш за те, пріоритети, визначені для суб'єктів реалізації зовнішньої політики України, не закріплені належним чином у діючих стратегічних документах, лише частково сформульовані в офіційних зверненнях (щорічному Зверненні Президента до Верховної Ради України) та оперативних документах [46].

Однак слід відзначити, що у сфері міжнародної співпраці та європейської інтеграції Угода про асоціацію між Україною та ЄС залишається ключовим документом. Найвідчутніший результат зовнішньополітичних

зусиль України з огляду на міжнародну політичну ситуацію був отриманий після визначення єдиної трансатлантичної позиції щодо постійного тиску на РФ, коли європейські санкції проти держави–агресора були розширені та посилені в ЄС, США, Канаді та інших країнах. Це можна вважати результатом ефективної міжнародної співпраці та наслідком спільних зусиль глав держав, керівників урядів, парламентаріїв, дипломатів та громадськості світового співтовариства [44].

Також, позитивних результатів Україною було досягнуто в процесі співпраці з такими європейськими державами, як Польща та Литва. Саме ці країни виявили значну зацікавленість у налагодженні тісних культурних, економічних та політичних зв'язків з Україною, чим остаточно утвердили європейський вибір нашої держави. І це стимулювало укладання у 2020 році нових угод про співпрацю між зазначеними країнами, що має відповідним чином відбитися на подальшому розвитку зовнішньої політики України.

Щодо сучасної соціально-політичної ситуації в Україні та її зовнішньої політики, що стосується повномасштабного вторгнення РФ, в цьому аспекті Україні необхідно розраховувати на потенціал міжнародних організацій і на те, що саме співпраця з європейськими державами може стати посередником у війні в Україні.

Фахівці також звертають увагу на необхідність розвитку ефективної консолідованої політики безпеки в Європі через співпрацю країн-учасниць НАТО, ОБСЄ і ГУАМ. Це міжнародне співробітництво може забезпечити збалансовану зовнішню політику і країн Європи, і багатьох країн інших регіонів світу.

Таким чином, можна узагальнити, що на даний час основними пріоритетами зовнішньої політики України виступають збереження національної безпеки, перемога у війні проти РФ, реалізація європейської інтеграції та активна участь у міжнародних об'єднаннях з метою вчасної адекватної відповіді на виклики глобальної та регіональної безпеки. На основі здійсненого аналізу можна дійти висновку, що успіхами зовнішньої політики

України останніх років можна вважати стримування російської армії, запровадження безвізового режиму з ЄС та подальше поглиблення євроатлантичної інтеграції. У той же час залишається потреба у посиленні ефективного використання зовнішньополітичного ресурсу не лише для реагування на виклики Росії, але й для створення ефективних, дієвих міжнародних відносин у сфері економіки та культури між Україною та європейськими державами, зокрема Польщею та Литвою.

Сучасний міжнародний порядок характеризує зростаюча тенденція до зближення інтересів держав і народів зумовлених потребами розвитку, процвітання, а інколи й виживання. Зазначена тенденція унаочнюється в процесах міжнародної інтеграції і глобалізації. Численні проблеми міжнародної політики, безпеки, економіки, розподілу енергетичних ресурсів, екології, міграції, подолання бідності тощо виходять за межі державних кордонів і перетворюються на глобальні та потребують нагального вирішення.

Розв'язання цих проблем, які забезпечення сталого розвитку, попередження війн і виживання людської цивілізації, вимагають значних зусиль з боку міжнародного співтовариства. Відповідно сьогодні держави мають спрямувати свої зусилля на поглиблення та розвиток міжнародного співробітництва як в політичній, так і в економічній та культурних сферах [25].

Дослідження дипломатичних відносин України, Польщі та Литви набуває особливого значення в умовах офіційно задекларованого статусу стратегічного партнерства між цими державами та спільних викликів, пов'язаних із гібридною агресією Росії проти України. До того ж, Україну, РП та ЛР об'єднують не тільки спільна історія, цінності та інтереси, але і спільна відповідальність за майбутнє регіону, який протягом останніх років перебуває в центрі подій глобальної політики [4].

Особливе значення для України мають відносини з Польщею. Розвиток українсько-польських міждержавних відносин ґрунтується на відповідному інституційному забезпеченні транскордонного й міжрегіонального співробітництва, спрямованому на встановлення і поглиблення економічних,

соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади та відповідними органами влади України та РП. Зазначена проблема є предметом уваги значної кількості зарубіжних і вітчизняних учених, серед яких: І. Артьомов, Н. Буглай, М. Долішній, М. Іжа, Р. Коцан, П. Луцишин, О. Лютак, Н. Мікула, А. Михайленко, О. Моцик, Л. Поліщук, Є. Рябінін, С. Троян та інші [24].

Відносини України та РП врегульовані цілою низкою нормативних і декларативних документів, що включають: Декларацію про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин (1990 р.), Протокол про консультації між МЗС України і польським МЗС, Угода про співробітництво молоді і молодіжні обміни (1991 р.), міждержавний Договір між Україною й Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (1992 р.), Декларація міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про принципи формування українсько-польського партнерства (1994 р.), Спільна декларація президентів України й Республіки Польща (1996 р.) тощо. Значних змін українсько-польські відносини зазнали упродовж 1999–2004 рр., коли разом із вступом РП до НАТО та її набуття членства в ЄС, Польща стала одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені. У ці роки РП почала активно сприяти просуванню України до членства в НАТО та ЄС [12].

Свою послідовну позицію щодо підтримки України, польський народ засвідчив під час Помаранчевої революції 2004 р. Як зазначав посол України в РП, «власне завдяки вмілому дипломатичному посередництву Президента Польщі А. Квасневського вдалося запобігти силовому вирішенню конфлікту в Україні, відкрити мирний шлях до демократичного волевиявлення українського народу, 2005 р.: позначився значною активізацією відносин України з ЄС. Зокрема в 2005 р. Україна отримала статус країни з ринковою економікою. Було розпочато переговори з Брюсселем щодо спрощення

візового режиму та реадмісії, підписано шість окремих угод, проведено близько 70 спільних заходів зі структурами ЄС.

Роль Польщі у політичному розвитку нашої країни була і є вагомюю. У практичній площині Україна й Польща активно взаємодіяли у контексті підготовки про асоціацію між Україною та ЄС, запровадження зони вільної торгівлі, реалізації конкретних проектів. Наприкінці березня 2009 р. підписано і впроваджено у життя Протокол про наміри прем'єр-міністрів України й РП про взаємодію з метою вдосконалення системи інституційного забезпечення європейської інтеграції України, був успішно реалізований проект «Підтримка секторальних реформ в Україні», відбувалися численні консультації на експертному рівні, представники українських державних органів стажувалися у польських структурах та інші [11].

Ефективною є міжурядова співпраця України й РП у напрямі реалізації євроатлантичних прагнень нашої держави. У цьому контексті варто відзначити участь РП у роботі Комісії Україна – НАТО та підписання Києвом Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9 липня 1997 р. та Декларації про її доповнення від 21 серпня 2009 р. З метою забезпечення обширного розвитку відносин Україна – НАТО та втілення положень Хартії, сторони домовилися проводити періодичні зустрічі Північноатлантичної Ради з Україною, як правило, не менше двох разів на рік у форматі Комісії Україна – НАТО. Відповідно, її засідання відбуваються періодично на рівні глав держав та урядів, міністрів закордонних справ та оборони, а також послів.

Із практичного погляду, короткостроковим пріоритетом для спільних українських і польських дипломатичних зусиль у ЄС має стати лобіювання ідеї подальших відносин України – ЄС «після Угоди про асоціацію», яка б у короткостроковій перспективі включала повну інтеграцію в ринок ЄС – аж до перспективи вступу в Європейську економічну зону. Варшава стала одним із найбільш активних прихильників розширення ЄС і НАТО на схід, перетворилася на «посла України в Європі».

Помітною віхою в налагодженні міждержавних відносин між двома країнами стало підписання в березні 1994 р. Декларації міністрів закордонних справ України та РП про принципи формування українсько-польського партнерства. Особливого значення надавалося співробітництву обох країн у рамках загального документу співробітництва з НАТО – Програми «Партнерство заради миру», а також на форумах ООН, Ради з безпеки та співпраці в Європі, Ради Парламентської асамблеї тощо.

Як член Північноатлантичного союзу Польща бере участь у формуванні його політики стосовно України, польські офіцери в НАТО постійно співпрацюють з українськими офіцерами із представництва України в Брюсселі. Польська сторона вбачає великі можливості для співробітництва у сфері військової підготовки [31].

Ефективним також є укладення угод між КМУ й урядом РП: про академічне визнання документів про освіту та рівноцінність ступенів (2006), про співробітництво у сфері інформатизації (2007), про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною дирекцією державних архівів РП в галузі архівної справи (2008), про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти та науки України й Міністерством національної освіти РП (2015). Заслугове на увагу створене у 1996 р. у Варшаві громадське об'єднання під назвою «Українсько-польський Форум», метою діяльності якого є налагодження суспільно-політичного й культурного співробітництва урядових структур й громадських організацій обох країн [29].

Загалом договірно-правова база між Україною та РП нараховує понад 140 міжнародних договорів та належним чином регулює усі сфери українсько-польського співробітництва. Важливою складовою договірно-правової бази є двосторонні домовленості між суб'єктами адміністративно-територіального устрою України й РП, яких загалом налічується понад 500.

Паралельно з політичними питаннями Польща та Україна постійно поглиблюють свої економічні відносини, про що свідчить той факт, що в 2016-2019 роках товарообіг між Україною та РП збільшився на понад 50%. Польські

інвестиції в Україну коливаються близько \$800 млн. Польський капітал в Україні зосереджений у банківському та фінансовому секторах (близько 46%) та в промисловості – насамперед переробній (близько 33%). Значна частина польських інвестицій припадає також на торгівлю та послуги (9,5%) [49].

Отже, завдяки згаданим договірним актам відбувається налагодження співпраці між Україною та Польщею у напрямку розвитку: освітньої діяльності для поширення ідей демократії та підготовки до роботи на розвиток демократії і діяльності у демократичних інституціях; міжнародних відносин; культурної, суспільної і політичної співпраці між двома країнами; доступу до інформації про Європейський Союз. Це свідчить про продуктивну і дієву взаємодію нашої держави та РП.

Щодо міждержавної співпраці України з Литвою, то, за даними аналітичного дослідження «Українська призма», двосторонні відносини між Україною та ЛР впродовж 2015–2019 років є взірцевим прикладом практично ідеальної міждержавної взаємодії, темпи якої зростають з кожним роком [46]. Вочевидь, каталізатором такої співпраці послужила незаконна анексія Криму та російська агресія.

Литва була та продовжує виступати своєрідним «адвокатом» України на міжнародній арені, демонструючи одностайну підтримку територіальної цілісності та суверенітету України, а також санкцій проти Росії. Важливо зазначити, що саме Литва стала першою державою, яка не тільки надала потужну військову, гуманітарну допомогу, але і продовжує всіляко сприяти євроатлантичному курсу, активізації реформ та антикорупційній діяльності України [30].

Дипломатичні відносини між Україною та ЛР було встановлено 12 грудня 1991 року. За період з 1991 р. по цей час між Україною та Литвою укладено понад 165 двосторонніх документів, серед яких 6 – міждержавні, 32 – міжурядові та 58 – міжвідомчі угоди, 2 документи – про міжпарламентське співробітництво, а також понад 75 інших двосторонніх договорів. Ключовими документами при цьому є: Договір про дружбу та співробітництво між

Україною і ЛР (1994 р.); Угода між Урядом України та Урядом ЛР про сприяння та взаємний захист інвестицій (1994 р.); Спільна заява Президента України і Президента ЛР (2008 р.), в якій зафіксовано, що відносини між Україною та ЛР набули рівня стратегічного партнерства.

Крім того, протягом 2019 року, за сприяння Посольства України у Литві, було укладено низку двосторонніх документів як високого рівня, так і на рівні органів державної влади, ділових кіл, неурядових організацій та органів місцевого самоврядування України і Литовської Республіки.

У рамках офіційного візиту у ЛР Президента України В.Зеленського 27 листопада 2019 року було підписано такі двосторонні документи: Спільну декларацію про розвиток стратегічного партнерства між Україною та ЛР на період 2020–2024 рр., Протокол Дванадцятого засідання Ради Президентів України та ЛР, Декларацію про наміри щодо взаємного визнання електронної ідентифікації та довірчих послуг для електронних транзакцій між Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством економіки і інновацій ЛР та Декларацію про наміри між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони ЛР щодо співробітництва з кібербезпеки.

Разом з цим, у рамках п'ятого Українсько-литовського економічного форуму, який відбувся 27 листопада 2019 р. у м. Вільнюсі, главами держав були укладені Меморандум між Українським союзом промисловців і підприємців та Конфедерацією промисловців Литви про співпрацю в сфері інформаційних технологій та індустрії, Угода про співробітництво між Українським союзом промисловців і підприємців, Конфедерацією промисловців Литви та Асоціацією будівельників Литви та ряд інших важливих документів.

Отже, аналіз українсько-литовської двосторонньої договірно-правової бази, з урахуванням підписаних у 2019 році міжнародно-правових документів, дає підстави стверджувати, що вона є достатньою для здійснення на

належному рівні двосторонньої взаємодії та співробітництва на всіх рівнях з питань, що становлять взаємний інтерес для обох країн [13].

Поряд з політичною взаємодією між Україною та ЛР налагоджено тісні культурні та економічні зв'язки. Так, пріоритетами розвитку культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Литвою є: сприяння поглибленню практичної взаємодії між профільними Міністерствами України та Литви у сфері: культури, освіти, науки, молоді та спорту; сприяння двосторонньому співробітництву у сфері збереження та охорони культурної спадщини України і ЛР; проведення культурно-мистецьких заходів з метою популяризації в Литві української культури; підтримка тісних зв'язків з українською громадою; проведення культурно-мистецьких заходів на підтримку України із залученням неурядових організацій Литви та української громади, а також за участі представників місцевого політикуму, представників: громадськості, наукових та освітянських кіл, ЗМІ акредитованого в ЛР дипломатичного корпусу; сприяння оздоровленню та реабілітації у Литві дітей соціально-незахищених верств населення, насамперед, із зони проведення АТО/ООС.

Культурно – гуманітарне співробітництво між Україною та ЛР здійснюється на основі підписаної під час офіційного візиту Президента України до ЛР у квітні 2001 р. рамкової Угоди про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури ЛР, яка стала правовою основою культурних обмінів між країнами та імпульсом для активізації співпраці в цій сфері.

Численні україно – литовські культурні заходи, фестивалі та форуми слугують підтвердженням тісних зв'язків між двома країнами. Також невід'ємним аспектом спорідненості інтересів України та ЛР є наукові та освітні проекти, що об'єднують вчених і студентів українських й литовських вишів, даючи імпульс для подальшого розвитку науки і технічного прогресу [19].

Варто зазначити, що Литва є однією з небагатьох країн, експорт до яких з початку російської агресії проти України не тільки не скоротився, але й помітно зріс. Так, якщо загальний експорт товарів з України у 2017 р. склав лише 68,3 % від обсягу експорту у довоєнному 2013 р., то експорт до Литви – відповідно 115,2 % від обсягу 2013 р. За цей період доля Литви у загальному експорті України зросла з 0,51 % до 0,86 %, а негативне сальдо торгівлі скоротилося більш як вдвічі – з 641,9 до 305,6 млн. дол. США, що свідчить про позитивну тенденцію до економічної співпраці України та ЛР.

Тож, як слідує із вищезазначеного, довгорічні політичні, економічні та культурні зв'язки України з Польщею і Литвою підтверджуються не тільки двосторонніми документами, але й конкретними заходами. При цьому, роль і значення цих двох європейських держав у розвитку України пов'язані передусім з реалізацією цілей зовнішньої політики нашої держави, а саме – вирішенням питань національної безпеки, зміцнення економіки та поглибленням міждержавних гуманітарних зв'язків.

Отже, основними засадами зовнішньополітичної діяльності України нині виступають: забезпечення захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України; забезпечення національних інтересів і безпеки України засобами взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства; співпраця з НАТО та набуття членства у цій організації; забезпечення інтеграції України в ЄС. Досягнення більшості цілей зовнішньої політики України неможливе без участі інших держав, в тому числі міжнародних організацій [26].

Особливу роль у співпраці України у політичному, економічному та гуманітарному напрямках відіграють Польща та Литва. Низка двосторонніх договорів та протоколів сприяють вирішенню спільних безпекових, торгівельно – економічних і культурно-освітніх питань цих трьох держав.

Таким чином, подальше розвиток та укладання подібних угод з іншими країнами є ключовим завданням для України на шляху до зміцнення її безпеки та суверенітету. Це допоможе забезпечити національні інтереси та зберегти

стабільність у регіоні, що є важливим елементом геополітичної безпеки в Європі.

РОЗДІЛ 2

ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК-БЕЗПЕКОВИЙ КОРДОН ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЄВРОПИ

2.1. Люблінський трикутник, як форма сучасного безпекового регіонального договору

Люблінський трикутник є формою сучасного безпекового регіонального договору, що виник у 2020 році. Його учасниками є Польща, Україна та Литва. Головною метою цього договору є зміцнення безпеки та співпраці між цими країнами. Ця ініціатива стала відповіддю на зростання загроз безпеці у регіоні [41].

Основні напрямки співпраці в рамках Люблінського трикутника включають в себе оборонну сферу, енергетику, економіку та культурні відносини. Країни зобов'язалися до спільних вправ і тренувань своїх військ для підвищення обороноздатності регіону. Крім того, вони спільно розвивають проекти з енергоефективності та відновлювальних джерел енергії.

Ще однією важливою складовою Люблінського трикутника є підтримка демократії та прав людини. Країни активно співпрацюють у цьому напрямку, які обмінюються досвідом та найкращими практиками. Важливим аспектом є також підтримка економічного зростання та розвитку між країнами, що сприяє загальному процвітанню та стабільності у регіоні.

Люблінський трикутник, таким чином, відіграє ключову роль у зміцненні безпеки та співпраці у Центрально – Східній Європі. Цей договір створює основу для міцного партнерства між Польщею, Україною та Литвою, спрямованого на захист інтересів кожної країни та спільного процвітання регіону.

Партнерські відносини, що впродовж кількох десятиліть формувались між Україною, Польщею та Литвою, досягли своєї кульмінації після Помаранчевої революції. Саме ця подія ознаменувала створення

тристоронньої Міжпарламентської асамблеї (далі – МПА) Верховної Ради України, Сейму ЛР й Сейму та Сенату РП. Зазначена інституція стала виразником позицій Литви та Польщі щодо врегулювання та подолання внутрішньополітичної кризи у нашій державі. Рішення про її створення було прийняте під час зустрічі голів парламентів України, Польщі та Литви в травні 2005 р. у Луцьку, що й дало йому назву «Луцький трикутник» [22].

Установче засідання МПА відбулося в червні 2008 р. у Києві за участі парламентських делегацій на чолі з головою Верховної Ради України А. Яценюком, головою Сейму ЛР Ч. Юршенасом та маршалком Сенату РП Б. Борусевичем. Учасники засідання підписали статут та ухвалили тристоронню декларацію асамблеї. Задекларованою метою нової форми тристоронньої співпраці стало сприяння процесам демократизації в Україні, а також її європейській інтеграції. Пізніше, на X сесії МПА «Безпека. Розвиток. Демократія. Сильні разом», що відбулася 7–8 червня 2019 р. у Києві, створено Комітет із питань співробітництва в сфері безпеки, що значно посилило роль Польщі та Литви у досягненні цілей зовнішньої політики України.

Однак, зовнішні виклики глобалізації, військові конфлікти, політична і економічна нестабільність спонукали Україну, Литву і Польщу шукати нові шляхи для вирішення нагальних проблем. Тому, заснування 28.07.2020 р. нового формату співпраці країн Центральної та Східної Європи Польщі, Литви та України – «Люблинський трикутник», про що повідомили Міністри зовнішніх справ цих країн Я. Чапутович, Л. Лінкявічус і Д. Кулеба, є цілком логічним. Ця угода свідчить про обрання спільного вектору подальших дій держав-засновників платформи у безпековій та економічній сферах: торгівлі, інвестиційній діяльності, інфраструктурних проєктах, туризмі тощо.

Як зазначає Є. Чеботарьов, «Люблинський трикутник» має певні інституціональні основи і може розглядатися як своєрідна проєкція Люблінської унії 1569 р.: вона заснувала федеративну державу Королівство Польщі і Велике князівство Литви (дещо більше відому як І Річ Посполиту). Проблематика дослідження Люблінської унії відрізняється не просто

дискусійністю, а наявністю взаємовиключних та діаметрально протилежних оцінок та суттєвою трансформацією з переходом від одних до принципово інших оцінок, великим впливом на них ідеологічних і політичних чинників (насамперед, це є характерним для України) [50].

Варто зазначити, що засновники системних розробок даного наукового напрямку у Польщі (кінець XIX – початок XX ст.) Люблінську унію практично повністю оцінювали негативним чином. За їхніми підсумковими аргументами, Польща перевищила свої можливості щодо полонізації великих нерозвинених територій Литви та України й залишилася критично послабленою перед численними зовнішніми загарбниками, що й призвело до розділів федеративної країни протягом останньої третини XVIII століття. На перетині 50–60-х років XX ст., навіть в умовах членства у соціалістичному таборі, у Польщі починають формуватися більш об'єктивні оцінки. Загалом, у сучасній польській науці визначаються як позитивні, так і негативні наслідки Люблінської унії (з домінуванням все ж таки позитивних оцінок).

У свою чергу, науковці Литви практично до середини XX ст. оцінювали наслідки Люблінської унії негативним чином. Лише у дев'яності роки такі оцінки почали дещо пом'якшуватися, у тому числі завдяки спільним литовсько-польським доробкам. В Україні ж дослідження проблематики Люблінської унії є далеким від системного підходу, зокрема, В. Антонович заклав основи вкрай негативного визнання ролі унії. В другій половині XX ст. лейтмотив таких оцінок визначався вже прямими ідеологічними вказівками: Постановою ЦК КП(б) України від 29.08.1947 р. «Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України Академії наук УРСР», а потім й Тезами ЦК КПРС «Про 300 річчя возз'єднання України з Росією (1654–1954 рр.)». Для сучасної української науки є характерним поміркований підхід в оцінках Люблінської унії, він є достатньо далеким від її ідеалізації; хоча має переважно релігійно-просвітницьке спрямування (з недостатньою увагою до суто історичних та соціально-економічних аспектів).

Спираючись на вказані історичні витоки новоутвореного «Люблінського трикутника», можна обережно оцінити можливу ефективність останнього. Більшість науковців виділяють унікальне співвідношення щодо подібності та взаємодоповнюваності національних ділових культур безпосередньо Польщі, Литви та України, а також Польщі, Литви, Білорусі та України. Тому є цікавим визначення економічного потенціалу співпраці країн – засновників Люблінського трикутника й конкретних напрямів такої співпраці як на рівні міждержавних відносин, так і на рівні співпраці бізнес-структур.

Тож, як слушно зауважує Є. Чеботарьов, заснування «Люблінського трикутника» має багатовікове історичне коріння. Економічне обґрунтування функціонування такої нової платформи співпраці має виходити з інституціональних підвалин й бути об'єктивним: враховувати їх як позитивні, так і негативні складові–прояви. Тому важливо врахувати історичні умови, що передували створенню цього міждержавного об'єднання [55].

Так, за сучасним державним устроєм Європи створене відповідно до Люблінської унії Королівство Польщі і Велике князівство Литви включало території не тільки сучасної Польщі, Литви та України (як то є поширеним), а й певні території багатьох інших країн: сучасної Білорусі, РФ, Латвії, Естонії, Словаччини, Угорщини, Румунії та Молдови. Загалом, за оцінками сучасних польських науковців, ці території при створенні федеративної держави склали 865 тис. км та 7 млн населення, а в окремі часи її історичного розвитку як за площею, так і за кількістю населення – й значно більше.

Тобто, за підсумками Люблінської унії була створена найбільша держава тодішньої Європи. Крім того, слід зазначити, що Люблінська унія проходила дуже складно: розпочалась вона у січні, кілька раз була під загрозою зриву (найбільша загроза сталась у березні, коли литовська делегація без будь-яких попереджень навіть покинула Люблін; ситуацію лише за кілька тижнів вдалося врятувати завдяки дипломатичному мистецтву українських представників – воєвод українських земель). Відповідно до підсумкових умов

Люблінської унії, підписаної 28 червня, Королівство Польщі і Велике князівство Литви включали території шести українських воєводств. Це – Руське (Галичина), Київське, Брацлавське, Белзьке, Волинське та Подільське воєводства. Примітним є й те, що Волинь, Поділля та Київщина до Люблінської унії були у складі Князівства Литви (для них з переходом до Королівства Польщі у складі єдиної федеративної держави було збережено дію II Литовського статуту, котрий давав певні привілеї у регулюванні адміністративно-політичних, правових, соціально-економічних відносин і використання старокиївської мови навіть у діловодстві). У 1618 р. до Люблінської унії приєдналося й від'єднане від Московського князівства Чернігівське воєводство.

Політичним устроєм створеної федеративної держави Королівства Польщі і Великого князівства Литви стала шляхетська демократія з виборним королем і спільними для Королівства та Князівства Сеймом і Сенатом. Була запроваджена спільна зовнішня політика, ліквідовані митні кордони, прийнята єдина монетна політика. Натомість, казна залишилася окремою і для Королівства, і для Князівства; певні відмінності залишалися також у регулюванні соціальних відносин. Основу господарювання на території всієї Речі Посполитої складало хутірське (фільваркове) господарювання і відробітна рента. Активно створювані хутори-фільварки, котрі являли собою багатогалузеві господарства, були зорієнтовані на первинну переробку сільськогосподарської сировини з її наступним постачанням через Гданськ до країн Західної Європи (за обсягами виробництва зерна Річ Посполита була найпершою у Європі). При цьому зароджувалася добувна, металопереробна та ткацька промисловість.

Показником соціально-економічного та культурного розвитку українських воєводств Королівства Польщі та Великого князівства Литви були створені вищі навчальні заклади: Острозька академія (1576 р.) та Києво-Могилянське братство (1615 р.): з 1632 р. – Києво-Могилянська академія. На ці часи припадає й заснування першого вищого навчального закладу Литви –

Єзуїтської академії Вільнюсу: майбутнього Вільнюського університету (1579 р.).

Але попри позитивні наслідки для розвитку Королівства Польщі для України та Литви Люблінська унія мала й негативні наслідки, насамперед, у національній, соціальній і релігійній сферах. Положення Люблінської унії щодо Волинського, Брацлавського і Київського воєводств, що вони приєднуються до Королівства Польщі та Великого князівства Литви як «рівні до рівних, вільні до вільних», дотримувалися лише протягом перших кількох десятиліть: у XVII ст. вони почали все більше порушуватися. Через поширення таких проявів, та ще й на тлі різкого загострення низки питань тодішньої світової політики, стали своєрідним каталізатором проведення у 1654 р. Переяславських зборів частини представників Запорозького козацтва під головуванням Гетьмана Богдана Хмельницького (пізніше такі збори отримали назву «Переяславська рада»). На них було прийнято рішення щодо прохання Війська Запорозького до Російського царя Олексія Михайловича про об'єднання з Російським царством.

З огляду на узагальнюючу еволюцію цивілізаційного розвитку, все ж таки треба визнати, що у цілому для України, як і для Литви та Польщі Люблінська унія стала потужним двигуном їхнього опанування загальноєвропейських цінностей і економічного та інституціонального розвитку. У польському суспільстві у цілому державницька ідеологія Люблінської унії ніколи не згасали. І це в історії отримало свій логічний прояв. З відродженням держави Польща – II Речі Посполитої (1918 – 1939 рр.) така суспільна свідомість і об'єктивно, і суб'єктивно мала отримати спроби свого подальшого втілення. Одразу після закінчення I світової війни їх найбільш активно провадив Ю. Пілсудський – засновник II Речі Посполитої; є примітним, що народився він у Литві й усім своїм життям був дуже, хоча й неоднозначно, пов'язаний з Україною. Відповідні дипломатичні спроби Ю. Пілсудського щодо відродження Люблінської унії втілилися у його концепції «Міжмор'я»: створенні конфедеративної держави від Балтійського до

Адріатичного і Чорного морів – звідси і назва такого задуму. За ідеєю Ю. Пілсудського, Міжмор'я мало б включати Польщу, Фінляндію, Литву, Латвію, Естонію, Чехословаччину, Угорщину, Югославію, Білорусь й Україну (за окремими даними, – й Грузію). Однак знесилення Польщі після I світової війни та нова система протиріч у світовій політиці, що виникла на початку двадцятих років XX ст., не давали шансів на реалізацію ідеї «Міжмор'я» [53].

З початком II світової війни у найважчі для Польщі часи ідеологію Люблінської унії активно втілював у життя прем'єр-міністр Польщі в еміграції В. Сікорський. Він розпочав реальну дипломатичну й підготовчу військову діяльність щодо створення Польсько-Чехословацької конфедерації (у складі Польщі, Чехословаччини та Угорщини), що теж не реалізувалась. Після II світової війни найбільш авторитетним послідовником широкої об'єднавчої ідеології Люблінської унії був Папа Іван Павло. Активні намагання Папи Івана Павла II втілити ідеї християнства у Конституцію ЄС ґрунтувалися на засадничій ідеї Папи Івана Павла II у відповідній справі: «Від Люблінської унії – до Європейської унії» [3].

На перетині 80-90-х років XX ст. підхід державницького відновлення з активним спиранням на таку багатовікову історію набув поширення у діяльності профспілкових і національно-визвольних рухів Польщі, Литви та України: «Солідарності», «Саюдісу» та «Народного Руху України». У сучасній Польщі показовою є діяльність щодо подій, пов'язаних з Люблінською унією, теперішнього Президента III Речі Посполитої (вона, відповідно до Конституції, бере свій відлік з 1989 р.) А. Дуди. Його однією з перших зовнішньополітичних ініціатив після обрання в 2015 р. Президентом Польщі стала ідея створення «від Балтійського моря до Адріатичного та Чорного моря» «осередку, який був би свого роду угодою між країнами Центральної та Східної Європи. Особливо примітним є й те, що рішення про створення «Люблінського трикутника» було повідомлено навіть до інавгураційної промови А. Дуди після обрання в 2020 р. вдруге Президентом Польщі: подібних прикладів у світовій дипломатиці майже не було.

Таким чином, утворення «Люблінського трикутника» мало історичні та політичні джерела, починаючи з Люблінської унії, що визначили основні напрямки взаємодії України, Литви і Польщі. Сукупність заходів і подій, які сприяли підписанню цієї тристоронньої угоди, зумовлюють подальший розвиток взаємовідносин цих трьох держав та їх політичне положення в світовому співтоваристві.

Багатовікове співіснування Польщі, Литви та України, яке має спільні історичні, національні, культурні, ментальні та багато у чому, релігійні коріння, цілком природньо втілилося у достатньо вагомий економічний потенціал співпраці. У сучасних умовах країни «Люблінського трикутника» складають за площею 981 тис. кв. км та 83 млн громадян за кількістю населення, що вказує на наявність можливостей стабільного потенційного розвитку внутрішнього ринку засновників «Люблінського трикутника».

Варто сказати, що територія «Люблінського трикутника» займає центральне положення на європейському континенті та має вихід до Балтійського моря (і Північного льодовитого океану) й Чорного моря (через Середнє море – до Атлантичного океану). Це – територія, яка на 100 % перетинає автомобільне, залізничне та повітряне сполучення між Західною Європою та Східною Європою (а далі – країни Середньої та Південно-Східної Азії, Японія та Китай); між Північною Європою та Південною Європою (і далі – Близького Сходу та Індії). Отже, положення країн-членів товариства більш ніж вигідне.

За оцінками Світового банку за підсумками 2019 р. валовий внутрішній продукт Польщі, Литви та України перевищив 800 млрд дол. США. Сукупний обсяг товарообороту Польща – Україна, Литва – Україна та Польща – Литва вже сягає 14 млрд дол. США. За умовним рейтингом в межах сучасного Європейського Союзу за показниками ВВП та товарообігу сукупний економічний потенціал країн «Люблінського трикутника» посів би п'яту позицію: після Німеччини, Франції, Італії та Іспанії. З урахуванням того, що, наприклад, за сукупними обсягами ВВП Німеччина, Велика Британія та

Франція складала понад 50% ВВП Євросоюзу навіть на час членства у ньому Великобританії, – умовну п'яту сходинку у сучасному Європейському Союзі об'єктивно слід вважати пристойним показником з 27 країн-членів співдружності.

Також, слід зазначити, що дві країни «Люблінського трикутника» є носіями унікального соціально-економічного явища – так званих «економічних див»: Литва разом з іншими «Балтійськими тиграми» досягла «економічного дива» у 2000 – 2007 рр.; Польща вже понад 30 років знаходиться на висхідній стадії соціально-економічного розвитку. До речі, за цим показником (кількістю років без від'ємних показників розвитку) Польща вже залишила позаду Францію та Сінгапур. Залишилася лише одна країна в світі, яка має більш тривалий термін сталого соціально-економічного розвитку – Китай («китайське економічне диво»).

В умовах реально діючого «Люблінського трикутника» є всі підстави, що досвід Польщі та Литви щодо імплементації форм, механізмів діяльності та стандартів Європейського Союзу й забезпечення стабільного тривалого соціально-економічного розвитку буде адаптовано Україною значно ефективніше. Це відбудеться швидше за умов отримання Україною «Зони вільної та всеосяжної торгівлі з ЄС». Для України досвід соціально-економічного розвитку Польщі та Литви цінним може бути також з погляду створення єврорегіонів і налагодження транскордонного співробітництва та відносно створення й регулювання діяльності вільних економічних зон (особливо на територіях пріоритетного розвитку у Донецькій та Луганській областях). Також, виходячи зі структури національних економік Польщі, Литви та України й сучасної кон'юнктури світових ринків товарів і послуг за галузевою ознакою, слід вказати, що найбільш ефективною співпраця країн і безпосередньо бізнес-структур у межах «Люблінського трикутника» може бути в агропродовольчій сфері, логістиці та енергетиці.

Як вважає Є. Чеботарьов, аналіз генези інституціонального розвитку Польщі, Литви та України протягом другої половини XIV – перших двох

десятиліть XXI ст. та потенціалу їхньої економічної співпраці свідчить: «Люблінський трикутник» як платформа співпраці країн – його співзасновників має низку конкурентних чинників, а отже – перспективи сталого успішного соціально-економічного розвитку. При цьому, спільне інституціональне коріння «Люблінського трикутника» не обмежується Люблінською унією 1569 р.: у реальній дійсності воно було започатковано значно раніше – Кревською унією 1385 р., що є першим у світі міждержавним союзницьким утворенням [51].

Також дані країни мають унікальні зв'язки національних ділових культур, що може стати реальним підґрунтям розширення «Люблінського трикутника» вже у недалекому майбутньому.

Разом з тим, необхідно враховувати, що саме Україна найбільшим чином зацікавлена в успішному функціонуванні «Люблінського трикутника». Тому нам слід передбачати спроби дискредитації ідеї його створення, адже такі спроби можуть бути як з погляду інституціональних, так і з погляду економічних аспектів. Їх треба не тільки передбачати, але й кваліфіковано надавати оцінку.

Звідси, першочерговим завданням щодо практичної реалізації концепції «Люблінського трикутника» є донесення ідеї його спроможності до політичного істеблішменту та провідних гравців бізнесу країн-засновників нової платформи співпраці, а також актуальності «Люблінського трикутника», для всього ЄС. Важливо також укріпити цю ідею конкретними заходами і проектами, які не дадуть можливості противникам співпраці України з РП та ЛР стримати процес приєднання України до ЄС. Також актуальним є визначення перспективних напрямів, форм і методів співпраці Польщі, Литви та України як на міждержавному рівні, так і на рівні бізнес-формувань через розробку різних інвестиційних проєктів в агропродовольчій сфері, логістичній інфраструктурі, енергетиці та у сферах ІТ-технологій і фінансів.

Утворенню «Люблінського трикутника» передували певні історичні події, що пов'язували Україну, Польщу і Литву. Дана угода є своєрідною

проекцією Люблінської унії 1569 р., якою було засновано І Річ Посполиту. Поступовий історичний розвиток усіх трьох держав, війни та міжнародні події сприяли тому, що ідея створення об'єднання, яке б являло собою угоду між країнами Центральної та Східної Європи, набула свого розвитку і потребувала реального втілення. Такою угодою і став «Люблінський трикутник».

Даний проект є цікавим передусім для України, адже завдяки «Люблінському трикутнику» наша держава зможе швидше адаптуватись до умов інтеграції в ЄС, налагодити транскордонне співробітництво у напрямку створення вільних економічних зон, а також розвинути гуманітарні зв'язки між Україною, Польщею, Литвою та іншими країнами Європи і світу.

Створення «Люблінського трикутника» стало дійсно важливою подією 2020 року. Тривалий воєнний конфлікт на Сході України, ряд політичних та економічних проблем нашої держави не можуть бути вирішені без участі сторонніх учасників, тобто міжнародних організацій та окремих держав, і передусім – країн Європи. Тому варто оцінити потенціал цієї угоди з Польщею та Литвою для розуміння того, що це принесе Україні.

Як вважає міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба, співпраця у «Люблінському трикутнику» посилить вплив Києва на регіональну політику. Проте ця ідея залишиться на рівні декларації, якщо не матиме фінансового наповнення і політичної підтримки. За словами Д. Кулеби, співпраця трьох країн не обмежується лише питаннями оборони, а поширюватиметься насамперед на економічну, торговельну та туристичну сфери. Окрім цього, очільник українського зовнішньополітичного відомства сподівається, що члени «Люблінського трикутника» стануть посередниками у спілкуванні із Заходом для тих країн, як шукають зближення із загальноєвропейськими структурами.

Тож, яка доцільність у створенні нових майданчиків для співробітництва з Литвою та Польщею – країнами, з якими Україна і так має насичені партнерські відносини і вже взаємодіє у кількох регіональних об'єднаннях? Чи не залишиться «Люблінський трикутник» хорошою, але не

життєздатною ініціативою? Відповіді на ці питання пропонують деякі експерти [8].

Отже, будь-які регіональні формати, які базуються на спільних інтересах та вже наявній співпраці, мають свою додану вартість, оскільки дозволяють систематизувати цю співпрацю і виступати у відносинах з іншими державами чи об'єднаннями держав як сталий альянс. У цьому переконаний заступник голови правління Ради зовнішньої політики «Українська призма» Сергій Герасимчук. За його словами, «Люблінський трикутник» має гарне підґрунтя, яке складається з литовської, польської та української багатонаціональної військової бригади *LITPOLUKRBRIG* та Міжпарламентської асамблеї, котра об'єднує парламенти трьох країн. Окрім цього, за рахунок членства Польщі у Вишеградській четвірці, а Литви – у Нордично – Балтійській вісімці, «Люблінський трикутник» дозволить Україні посилити співпрацю і з цими об'єднаннями. На думку, С. Герасимчука, чим більше Україна представлена у подібних форматах, тим більшим є її вплив на регіональну політику [28].

Головним елементами діяльності «Люблінського трикутника» мають бути безпекова та євроатлантична складова. Зокрема, на думку директорки центру «Нова Європа» Альони Гетьманчук, Польща та Литва як країни-члени НАТО можуть від імені нової ініціативи сприяти наданню Україні Плану дій щодо членства в Альянсі. Інфраструктурні проекти Україна могла б реалізовувати завдяки членству Литви та Польщі в Ініціативі трьох морів, або Тримор'ї. Це міжнародна економічна ініціатива, яка об'єднує 12 країн ЄС, які мають вихід до Балтійського, Чорного або Адріатичного морів. Україні, вважає А. Гетьманчук, слід добиватися статусу спостерігача і тоді реалізовувати регіональні інфраструктурні проекти [7].

Колишня голова комітету Верховної Ради у закордонних справах Ганна Гопко вважає, що Польща та Литва від імені «Люблінського трикутника» могли б лобіювати оновлення угоди про асоціацію України з ЄС, на чому останнім часом наполягає Київ. Дана ініціатива важлива ще й тому, що

знівелює напруження в українсько-польських відносинах через політизацію історичних подій, що спостерігалось зокрема під час останньої виборчої кампанії до парламенту Польщі, і тоді ми від звинувачень через тлумачення історії зможемо перейти до реальних проєктів, наприклад, в енергетиці, як вважає Г. Гопко. На її думку, «Люблінський трикутник» також може дати Україні можливість «підтягнути» ще ближче до ЄС такі країни Східного партнерства як Білорусь, Грузію та Молдову і вивести їх з-під впливу Росії [47].

Очевидні потенційні вигоди «Люблінського трикутника» ще не означають, що ця ініціатива успішно спрацює на практиці. Адже для цього підписів під декларацією недостатньо. Нову ініціативу треба передусім інституціоналізувати, розробити дорожню карту її діяльності, створити робочі групи за напрямками співпраці, активізувати співробітництво парламентів трьох країн, організувати форуми представників бізнесу, громадянського суспільства. Окрім цього, аби це представництво не стало суто номінальним, на нього необхідне фінансування. Адже успіх проєктів залежить від обсягу їхнього бюджету. Для того, щоб формат жив, вважає С. Герасимчук, його учасники мають або самі вкладати в нього гроші, або ж залучати партнерів-донорів. Тут потрібна синергія держави і бізнесу.

Дійсно, фінансування проєкту є вкрай важливим, але не первинне у цьому питанні, переконана А. Гетьманчук. Щоб «Люблінський трикутник» був життєздатним, необхідно надавати пріоритет цьому формату з боку влади. Керівництво України, Польщі і Литви має виробити бачення, як розвивати цю ініціативу, визначити її пріоритети. На думку експертки, якщо ця ініціатива буде маргіналізований напрямком у загальному зовнішньополітичному порядку денному трьох країн, тоді виникатимуть і проблеми з її фінансуванням.

У свою чергу, Надзвичайний і Повноважний Посол України в РП А. Дециця повідомив, що Україна зацікавлена у подальшому поглибленні співробітництва з партнерами в регіоні у форматі Вишеградська група +, у

рамках Європи Карпат, долученні до ініціативи «Тримор'я». За словами Дешиці, для України дуже важливою є незмінність позиції офіційної Варшави щодо російської агресії. Як сказав посол, Польща послідовно підтримує Україну на міжнародній арені як з питань, пов'язаних з окупацією Криму, так і російської агресії на Донбасі. Крім того, Польща належить до авангарду країн, які виступають проти завершення будівництва Північного потоку-2, поділяючи позицію України, що газопровід – це, передусім, інструмент тиску на країни Європи. «Розраховуємо на подальшу активність Польщі щодо значущих для безпеки нашого регіону питань. Сподіваємося, що не менш активною буде підтримка та участь Варшави у роботі Кримської платформи», - зазначив Дешиця [10].

На думку Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, є потреба у розширенні формату «Люблінського трикутника», про що він заявив Президенту Польщі Анджею Дуді під час їх зустрічі. Зокрема, Шмигаль відзначив важливість новоствореного «Люблінського трикутника» та не тільки запропонував Президенту Польщі розширити його формат, але й подякував Дуді за підтримку з боку Польщі в процесі залучення України до проєкту «Тримор'я». «Ми дійсно зацікавлені, щоб віднайти формулу й долучитися до цієї співпраці. Для нас це один з найважливіших міжнародних пріоритетів», – додав Прем'єр-міністр.

Проте ідея розширення «Люблінського трикутника» не є новою, адже спочатку це об'єднання планувалося як політична платформа чотирьох країн - Польщі, України, Литви та Білорусі. Про це повідомив під час Економічного форуму у польському Карпачі (південний захід РП) директор Східного департаменту МЗС Польщі Ян Хофмокл. Він додав, що як Україна є важливою країною для репрезентації інтересів східної Європи на міжнародній арені, так і Білорусь мала б таку можливість. На думку політика, у такому разі і сама Білорусь визнала б, що її позиція на міжнародній арені залежатиме від характеру вибудовування відносин із Заходом. За його словами, на початковому етапі Мінськ був зацікавлений цим політичним проєктом, але

згодом змінив думку, а нинішні події у Білорусі також не сприяють її інтеграції до новоутвореного об'єднання [45].

Перспектива розвитку взаємовідносин між Україною, Польщею та Литвою у рамках «Люблінського трикутника» дасть всім трьом країнам і перш за все Україні багато переваг. Це стосується не лише національної безпеки та протистояння Російській агресії, але й швидка і плідна співпраця банківських і страхових установ, розвиток телекомунікаційних мереж, інформаційних портів Інтернету для передачі даних про юридичні і фінансові умови діяльності потенційних інвесторів, а також спільна підготовка кадрів менеджерів в галузі новітніх технологій – саме ті напрямки, рухаючись у яких, країнам вдасться зберегти і розвинути вже нагромаджений потенціал взаємодії. Тому підкріплення «Люблінського трикутника» конкретними проектами та можливе розширення його за рахунок вступу інших європейських держав допоможе забезпечити реалізацію цілей зовнішньої політики України, прискорити її вступ до ЄС та створити умови для безпеки в усьому європейському регіоні.

У майбутньому розвиток Люблінського трикутника може включати розширення кола учасників або поглиблення співпраці у вже наявних напрямках. Важливим є постійний моніторинг безпекової ситуації в регіоні та адаптація стратегій співпраці до змінних обставин. Партнерство між країнами Люблінського трикутника також може сприяти зміцненню інтеграції з Європейським Союзом та НАТО. Спільна діяльність у сферах безпеки, енергетики та економіки може стати додатковим стимулом для інтеграції цих країн у західні структури.

Однак викликів для Люблінського трикутника також немало, зокрема, геополітична нестабільність у регіоні та загрози кібербезпеці. Тому важливо зміцнювати співпрацю у сфері оборони, розвивати кіберзахист та підвищувати готовність до реагування на потенційні загрози.

Усі ці виклики та можливості вимагатимуть від учасників Люблінського трикутника постійної уваги, взаємодії та гнучкості в адаптації стратегій до змінних умов. Тільки таким чином цей регіональний договір зможе забезпечити стабільність, безпеку та процвітання для своїх учасників у майбутньому.

Отже, створення «Люблінського трикутника» є взаємовигідним проектом як для України, так і для Польщі та Литви. Це передбачає не лише вирішення економічних, культурних та безпекових проблем цих країн, але й країн Європи. Безумовно, «Люблінський трикутник» передусім важливий для України, яка отримує додаткові можливості для прискорення вступу до ЄС, а також для розвитку економічних зв'язків та культурно-освітніх спільних проектів.

На переконання політиків та експертів, життєздатність та успіх «Люблінського трикутника» залежить від його фінансового забезпечення та активності членів цього об'єднання (президентів, очільників уряду країн), які зацікавлені у його розвитку. Даний союз теоретично може бути розширений за рахунок входження до нього Білорусі та інших країн європейського регіону, проте наразі це питання є проблематичним [23].

2.2. Україна – майбутній потужний світовий безпековий центр

XXI століття зазнає глобальні зміни в безпековому секторі розвитку, відбувається трансформаційні процеси під дією глобалізації, які по іншому сприймають культурні, економічні, географічні бар'єри між державами. Розвиток людства формує нові напрямки діяльності для боротьби із постійними викликами на міжнародній політичній арені. Майбутнє існування світу залежить від стабільності та безпекового аспекту. Завдяки цьому можна спрогнозувати тенденції, які існуватимуть надалі.

У зв'язку з географічним розташування Україна завжди перебувала в центрі світових подій та викликів, тому беззаперечно що це вплинуло на її

розвиток та формування. Варто лише пригадати Першу та Другу світові війни, аналізуючи події того часу ми можемо лише приблизно уявити всі аспекти залученості як території так державного осередку. Наша держава виборювала право на своє існування всім можливими способами [38].

Україна у 1945 році (24 жовтня) стала співзасновницею глобальної міжнародної організації, діяльність котрої декларує підтримання та зміцнення миру і міжнародної безпеки, розвиток міжнародного співробітництва – Організації Об'єднаних Націй. Право бути членом цієї структури наша країна виборола на полі бою (Друга світова війна), адже саме наша земля стала територією основних військових зіткнень, за цю жертву ми отримали можливість долучитися до постійного складу учасників [32].

Україна неодноразово обиралася до Ради Безпеки ООН, метою якої є підтримка миру та безпеки в світі (1948–1949, 1984–1985, 2000–2001, 2016–2017 рр.) – свідчить про високий авторитет. Сприяє посиленню ролі ГА ООН, як міжнародного представницького політичного органу. З 2014 року основним завданням та пріоритетним напрямком діяльності української дипломатії в ООН є протидія російській агресії та відновлення територіальної цілісності з припиненням порушень зі сторони Москви [32].

В межах всіма визнаного статуту ООН (Україна (УРСР–міністр закордонних справ Д. Мануїльський) брала активну участь в розробці його в Сан–Франциско) та засад світового порядку, з метою відсічі повномасштабної військової агресії Росії та блокування країни-терориста на всіх міжнародних майданчиках. МЗС України домоглося до включення нашої держави в список порядку денного, тим самим це пришвидшило розгляд питань пов'язаних з миром та безпекою в країні з подальшими безпековими гарантіями та забезпечення миру і відбудови після закінчення війни.

Україна вплинула на залучення ООН до переговорного процесу під час евакуації цивільних та військових та умов для експорту зерна – продовольча безпека. Важливим напрямком діяльності також – реагування на окупацію

Запорізької АЕС та посилення тиску на Росію щодо демілітаризації та деокупації станції.

Україна завжди була активним учасником та поборником миру на планеті, варто пригадати що ми приймали участь в місіях ООН (до повномасштабного вторгнення більше 300 українців виконували завдання в 6 місіях ООН; 18-й окремий вертолітний загін брав участь у врегулюванні в Демократичній Республіці Конго).

Успішний розвиток глобалізації припадає на середину ХХ століття, де функціонують сучасні моделі, які якісно є відмінними від попередніх. Основним поштовхом до цього став розвиток в сфері ядерних технологій, перше використання яких на практиці відбулося 6 серпня 1945 року (США скинули атомну бомбу на Хіросіму). Утворення надконтинентальних центрів впливу на міжнародні процеси у зв'язку з новими формами конкуренції. Війна російсько-українська значно повипливала на внормовану безпекову ситуацію в світі, було порушено гарантії стабільності та договорів, які ґрунтувалися на Договорі про нерозповсюдження ядерної зброї та обмеження використання ракет системи близького та середнього радіусу дії.

Декілька країн введуть свою безпекову політику поза межами загально визнаних норм співіснування, що призводить до загострення військових конфліктів (Іран, Ізраїль, Пакистан, Північна Корея, Сирія). Не дотримання міжнародних норм створює потенційний тиск на навколишню спільноту, підриваючи стабільність загалом, тому на сучасному етапі розвитку потрібно враховувати елементи глобальних конфліктів та вчасно реагувати на них. В таких випадках потрібно працювати в одному напрямку всім потенційним союзникам, адже жодна держава не зможе постійно забезпечувати підтримку самостійно [30].

Міжнародна співпраця України із унеможливленням глобальних загроз, розпочалася з діалогу, коли наша держава здобула незалежність та вступила у 1991 році до Ради північноатлантичного співробітництва і програми «Партнерство заради миру» у 1994 році. В галузі національної

безпеки між Україною, НАТО та США існують такі документи: «Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору» від 1997 року, закон «Про національну безпеку України» почав діяти з 2018 року, Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії забезпечення державної безпеки від 18 квітня 2023 року [30].

Відповідно до міжнародно – правових зобов’язань, країни мають утвердити діяльність розвідувальних служб до статуту ООН та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (в основі покладено Загальну декларацію прав людини – 10 грудня 1948 рік), який було прийнято 16 грудня 1966 році, але набув чинності 23 березня 1976 року. Україна має нормативно-правову базу: «Про розвідку», «Про національну безпеку» – що регулює діяльність відповідних органів у формуванні та реалізації державної політики з метою сприяння реалізації національних інтересів. Спеціальні служби відіграють важливе місце в секторі оборони демократичних цінностей, вони займаються збором, обробкою, структуруванням, аналізом та направленням отриманої інформації до відповідних структур подальшої взаємодії.

Служба зовнішньої розвідки України співпрацює зі світовими осередками ЦРУ – США, МІБ – Велика Британія, БНД – Німеччина, з Францією та з «Об’єднаним відділом розвідки і безпеки» НАТО. Посилення розвідувальних можливостей держави щодо:

- Ефективного захисту національних інтересів держави від можливих загроз.
- Взаємодії та обміну інформацією розвідувальних структур між собою (країнами-партнерів).
- Обмін отриманої інформації на взаємовигідних умовах для всіх учасників, але на користь України.

Україні потрібно на державному рівні навіть під час повномасштабного вторгнення розробляти довгостроковий оборонний план у сфері безпеки та її ключових складових, включаючи структуру сил, які ефективно впораються з

усіма можливими загрозами, які є невід'ємною частиною політичного добробуту країни [33].

Наша держава поступову здійснює розвиток власного сучасного озброєння та технічного устаткування з виробництвом на підконтрольній території з урахуванням потреб війська у цей непростий час, також важливо відмітити консолідований волонтерський рух, який покриває великий відсоток потреб армії і навіть займається закупівлею супутникових знімків з ворожою силою, що в подальшому допомагає мінімізувати потенціал на полі бою супротивника. Важливим також є тилове забезпечення, вишкіл кваліфікованого та освіченого командування. Про ядерний потенціал варто згадати України, адже на 1991 рік це була третя за розміром арсеналу країна світу, проте втратила його 2 червня 1996 року, погодившись на не реалізовані обіцянки партнерів про її захист суверенітету (Будапештський меморандум 5 грудня 1994 рік, гаранти безпеки: Росія, Велика Британія, США), що ми бачимо сьогодні. Питання щодо відновлення цього виду озброєння поставало ще у 2003 році, коли Росія створила конфлікт на острові Тузла, проте його вдалося вирішити і у 2005 році агресор визнав приналежність до території України, згодом у 2014 році анексувавши його під час окупації Криму. Відновлення ядерного потенціалу можливе, але потрібні великі фінанси та політична воля, звичайно можливий міжнародний тиск з ізоляцією нашої держави [34].

Розвиток ЗСУ створює можливість забезпечення майбутньої сильної та вмотивованої військової сили, що боронитиме демократичний та цивілізований світ, деякі міжнародні країни вже це розуміють, тому й співпрацюють з Україною та переймають досвід ведення війни. Доказом цього є вже активні дії політичного керівництва країн Балтії та Скандинавії, вони активно реформують власне законодавство та військо, розуміючи що війна з Росією може торкнутися і їхніх кордонів також (Польща: реформування системи вручення повісток при можливій мобілізації з жорсткими каральними санкціями, якщо військовозобов'язаний не з'явиться вчасно з 13 січня 2024

року вступило в дію; Литва: з грудня 2023 року парламент ухвалив обов'язкову службу в армії та збільшення резерву; Естонія та Латвія збільшують кількість техніки та створюють плани фортифікаційних споруд; Фінляндія, також активно обмежує пересування російського населення на прикордонній території та укріплює кордон) – це невеликий перелік держав, котрі перестраховуються на випадок можливої подальшої ескалації, адже межують з країною агресором або його сателітом Білоруссю.

Закон про ленд – ліз (схожий до ленд-лізу під час Другої світової війни, акт Конгресу за яким відбудуватиметься постачання матеріальних засобів, які оплачуватиме лише ті що залишить в себе після війни) для оборони демократії в Україні від 9 травня 2022 року був підписаний президентом США Джо Байденом та втратив чинність у жовтні 2023 року, що усуває бюрократичні перешкоди та дозволяє швидко реагувати на військові запити щоб покрити їх – це другий випадок в історії, коли Америка надає свої засоби на безоплатній основі. Вперше Закон про сприяння обороні Сполучених Штатів було підписано 11 березня 1941 року і діяв він до 20 вересня 1945 року.

Президент України Володимир Зеленський у 2022 році доручив створення Андрію Єрмаку та Андерсу Фог Расмуссену (12-й Генеральний секретар НАТО): міжнародну робочу групу з питань гарантій безпеки, де було презентовано «Київський безпековий договір», який передбачає припинення агресії та компенсацію заподіяних збитків і утримання країн від скасування обмежень проти РФ: частина займається військовими питаннями а частина санкційними механізмами.

Стратегічне партнерство допомагає об'єднати держав-гарантів та Україну у їхній співпраці в різних напрямках. Потенційні держави-гаранти: США, Велика Британія, Канада, Польща, Італія, Німеччина, Франція, Туреччина, Австралія та країни Північної, Центральної, Східної Європи та Балтії. Прагнення України вступити до НАТО є незмінними та закріпленими у Конституції, що є суверенним рішенням. Також, наша держава прямує до

членства в ЄС, що дозволить користуватися положеннями про взаємну оборону [38].

Гарантії складаються з декількох рівнів: підтримка ЗСУ – основна група країн; побудова дієвих санкційних механізмів – ширша група країн. Все це функціонуватиме до поки РФ не покине кордони України 1991 року. Зазначені рекомендації повідомляють: підтримку всіма можливими ресурсами ЗСУ; багаторічні інвестиції в оборону та промислову галузь, передачу озброєння та розвідувальну інформацію, спільні навчання та місії під егідою ЄС та НАТО; політично та юридично обов'язкові до виконання підписанні гарантії безпеки та взятих зобов'язань як Україною так і групою гарантів. Існують превентивні методи фінансового, військового, технічного, інфраструктурного та інформаційного впливу на уникнення нової агресії або протокол як діяти якщо буде здійснюватися подальше посягання на суверенітет та територіальну цілісність нашої держави [34].

З 1990-х років Україна приймає активну участь у Мюнхенській конференції, де розглядаються питання безпеки у різних галузях (політика, економіка, військова). Список безпекових договорів, підписаних Україною та інших держав від 12 липня 2023 року – Спільна декларації країн «Групи семи» (входять сім високорозвинених країн світу: США, Японія, Франція, Велика Британія, Німеччина, Італія, Канада):

- Велика Британія – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії: 12 січня 2024 р.
- Німеччина – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина: 16 лютого 2024 р.
- Франція – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією: 16 лютого 2024 р.
- Данія – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією: 23 лютого 2024 р.

- Канада – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Канадою: 24 лютого 2024 р.
- Італія – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Італією: 24 лютого 2024 р.
- Нідерланди – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Нідерландами: 1 березня 2024 р.
- Фінляндія – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Фінляндською Республікою: 3 квітня 2024 р.
- Латвія – угода між Україною та Латвійською Республікою про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання: 11 квітня 2024 р.
- Іспанія – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Іспанією: 27 травня 2024 р.
- Португалія – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Португалією: 28 травня 2024 р.
- Бельгія – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія: 28 травня 2024 р.
- Швеція – угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Швецією: 31 травня 2024 р.
- Норвегія – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Норвегія: 31 травня 2024 р.
- Ісландія – угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Ісландією: 31 травня 2024 р.

Така широка мережа підтримки з боку різних країн є ключовим елементом стратегії України у зміцненні її обороноздатності та забезпеченні національної безпеки. Укладання подібних угод допомагає не лише

забезпечити необхідні ресурси та експертизу, але й підвищити міжнародний тиск на агресивних дій Російської Федерації [38].

Залучення Іспанії до цього стратегічного партнерства важливо не лише з мілітарно-технічного погляду, але й з позиції політичної та економічної підтримки. Це дозволяє Україні розширити свої можливості впливу та маневреності на міжнародній арені, сприяючи її стратегічним цілям щодо членства в ЄС та НАТО.

Укладення таких угод з різними країнами Європи підтверджує роль України як важливого партнера у зміцненні безпеки та стабільності в регіоні. Це важливий крок у напрямку досягнення міжнародної підтримки в її стрімкому розвитку.

Війна в Україні висвітлила декілька проблем у сфері безпеки:

- Негайне реформування ООН: практика використання право «вето» в Раді Безпеки гальмує прийняття рішень, адже прямо чи опосередковано зачіпає інтереси країни агресора – постійного члена РБ (Росії).
- Низький рівень політичної волі ООН, механізмів розв'язання конфліктів і дотримання норм та зобов'язань серед країн-учасниць, продемонстрував замороження з ескалацією в майбутньому (конфлікт на Донбасі з часом переріс у повномасштабне та сплановане вторгнення в Україну, через відсутність дієвих політичних рішень).
- Ядерний шантаж з боку Росії – засвідчив необхідність присутності засобів систем колективної безпеки та виявлення ризиків, ефективного реагування на погрози та можливу реалізацію на практиці.
- НАТО намагався зберегти образ миролюбного союзу та уникнути прямого конфлікту з ядерною державою, але м'які військово-політичні рішення призводять до загострення ситуації а не вирішення [30].

Російсько-українська війна оголила ряд проблем не лише серед безпекових союзів, але й економічних, тому що реакція на ці виклики не така швидка як сама агресія. Учасники таких об'єднань не завжди є консолідовані в аргументації своїх рішень, тим самим затягується процес надання допомоги,

тому об'єктивно потрібно удосконалювати ці аспекти відповідно до сьогодення та близького майбутнього. Існує думка щодо занепаду існування великих союзів та створення регіональних чи субрегіональних альянсів, коаліцій, що є не без підставним дивлячись на російську агресію, тому створення «Люблінського трикутника» – є дуже важливим та дієвим безпековим кроком для України.

Способи внутрішньої стійкості альянсів та солідарності коаліцій з ознаками таких процесів:

- «Рамштайн» та «Копенгаген» – коаліції країн, яких об'єднала допомога навколо України в зв'язку з російською агресією – функціонують з 2022 року.
- За ініціативи Бориса Джонсона (прем'єр – міністр Великої Британії з 2019–2022 рр.) створення поза діяльності ЄС воєнно-політичного та економічного союзу під керівництвом Великої Британії за участі: Туреччини, Литви, України, Польщі, Латвії, Естонії.
- Створені раніше в Європі проект Тримор'я (Балто–Адріато–Чорноморська ініціатива, об'єднує 12 країн з 2016 року), Вишеградська четвірка (з 1991 року функціонує, входить: Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина), Люблінський трикутник (з 2020 року функціонує, входить: Україна, Польща, Литва), Північноєвропейський оборонний союз (функціонує з 2009 року, входить: Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія та Ісландія).
- За ініціативи Емманюеля Макрона (президент Франції два терміни: з 2017 по 2022 рр. та з 2022 по 2027 рр.) створення «Європейської політичної спільноти» (з 2022 року, входять не лише країни ЄС, але й країни Західних Балкан, Молдова та Україна).

Отже, важливими тенденціями у міжнародному безпековому полі: процес посилення та консолідації західних країн навколо сучасних викликів, нещодавнє приєднання Фінляндії та Швеції до НАТО. Деякі країни Європи вже почали створювати умови та удосконалювати свою законотворчість щодо

потенційних майбутніх військових викликів. Підготовка населення здійснюється у відповідних центрах у різних напрямках діяльності.

Світова безпека перебуває під загрозою сучасних викликів, які провокує РФ здійснюючи військову агресію щодо України з 2014 року та повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року. Через це інші держави почали краще займатися сферою власної безпеки, але враховуючи сучасні реалії та український досвід, тому важливо працювати над підтримкою всіх гарантій для стабілізації або повного завершення збройного конфлікту.

Організація Об'єднаних Націй сформувалася після Другої світової війни у зв'язку із занепадом іншої організації - Ліги Націй, яка не змогла забезпечити мир та процвітання на міжнародній арені. Аналізуючи події, які відбуваються в Україні ми розуміємо, декларативний характер резолюцій не до кінця впливає на подальші дії Росії, тому наша країна повинна сформувати власний безпековий кордон з можливою допомогою союзників, який не допустить подальшої ескалації та продовження війни.

ВИСНОВКИ

Дослідження теми «Безпекова криза Європи: Люблінський трикутник як форпост стримування російського імперіалізму дає можливість зробити ряд важливих висновків у даній дипломній роботі, таких як:

Російський імперіалізм є глобальною загрозою існування та елементом дестабілізації геополітичної ситуації у світі. Політика шовінізму та антицивілізаційна концепція призводять до активних пошуків методів боротьби із цими проявами серед демократичної спільноти. Сучасний світ вимагає нових можливих форм розвитку, проте Росія залишається із імперіалістичними бажаннями контролювати світ. «Лідером православного світу» країна-терорист не зможе стати, адже саме існування російської церкви є не канонічним. РФ не намагається змінити свою середньовічну політику щодо країн-сусідів та світових лідерів, постійне бажання захоплення нових територій та максимальне поглинання всіх факторів відмінних від російської системи призводить до військової агресії – в цій парадигмі існування знаходиться Україна зараз. Соціально – економічного та культурного поступу ніколи не існувало в державній політиці РФ.

Теоретичним підґрунтям проявів «російського імперіалізму» – є базове розуміння, що всі імперії зникають, тому РФ не є винятком, серед причин можна виокремити декілька: війни Росія веде не припиняючи на різних ділянках Землі одночасно щоб розколоти держави та таким чином, створює «квазі» невизнані ніким території для подальшої дестабілізації в регіонах; очільник країни стає менш залучений до управління або навпаки занадто тримає в своїх руках всі напрямки функціонування, що призводить до регулярного посягання ззовні. Війни ослаблюють територіальне об'єднання, що призводить до їх від'єднання.

Аналізуючи ідеологему «Москва – Третій Рим» варто відмітити такі думки: існування православної церкви веде до втілення Царства Божого на Землі; православна церква та царська влада об'єднавшись реалізують місію

в християнській державі; цар – захисник православної церкви. Інтерпретація ідей Філофея виключаються католицькою або протестантською церквами. Потрібно не забувати про період створення цієї концепції та тогочасні світові виклики, котрі змушували інакше сприймати релігійні проблеми, а ніж сьогодні.

Цілі російського імперіалізму: послаблення геополітичного становища та впливу ЄС і США; отримати лідерство серед «православного світу»; інтеграції всіх православних регіонів, передусім України, Молдови та Білорусі в простір єдиного «російського світу»; дестабілізація головних регіонів світу – підтримка Москвою всіх диктаторських і неототалітарних режимів від Венесуели до Північної Кореї; стимулювання ксенофобських і праворадикальних рухів; підтримка ісламського тероризму та фундаменталізму; дискредитація демократичних цінностей; пропагування гонки озброєнь; толерування та поширення різних форм корупції (керований хаос); підтримка та фінансова підтримка пропагандистів в ЗМІ.

Місце і роль України в роботі з'ясовано, що основними напрямками зовнішньої політики України в сучасних умовах є: забезпечення національних інтересів, безпеки, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України; створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку її економічного потенціалу; утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин; поглиблення співпраці з НАТО та набуття членства у цій організації; забезпечення інтеграції України в ЄС; розширення міжнародного співробітництва для залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду з метою її реформування, модернізації та інноваційного розвитку. Доведено, що досягнення зовнішньополітичних цілей нашої держави можливе лише завдяки тісній співпраці з іншими країнами, передусім – країнами Європи. Це передбачає активну участь України у діяльності міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, ЄС та інших, членами яких вона є або планує стати. У своїй міжнародній діяльності Україна має спиратися на зв'язки з тими

країнами, з якими вона має давні економічні та культурні відносини. До таких країн належать європейські держави, і перш за все, Польща та Литва, з якими Україна вже уклала угоду про співпрацю в 2005 році.

Основні положення домовленостей між учасниками базуються на демократичних цінностях та міжнародній нормативно-правовій базі. Метою яких є зміцнення політичного діалогу держав, спільна протидія сучасним загрозам (російській агресії) та підтримка інтеграції України до ЄС та НАТО.

Головні напрямки співпраці серед країн учасниць (Литва, Польща, Україна) У ході дослідження виявлено, що головні напрямки взаємодії України, Литви та Польщі у рамках «Люблінського трикутника», утвореного у липні 2020 року, пов'язані із забезпеченням заходів щодо національної безпеки, протистояння Російській агресії, розвитку економічних та культурних проектів. Все це вочевидь сприятиме досягненню цілей зовнішньої політики України. Давні історичні та культурні зв'язки, що існують між трьома країнами, ґрунтуються на подібності національних витоків українського, польського та литовського народів, що об'єднувались у 1569 р. у Люблінську унію (І Річ Посполиту). Подальший розвиток вже існуючих та створення нових проектів має укріпити відносини України з РП та ЛР і надати новий імпульс євроінтеграційним процесам в Європі.

Перспективи міжнародної співпраці тристороннього регіонального альянсу У роботі здійснено спробу спрогнозувати перспективи розвитку «Люблінського трикутника» та оцінити можливі наслідки його діяльності для України. Так, на підставі експертних оцінок, було з'ясовано, що утворення «Люблінського трикутника» має стати взаємовигідним проектом для усіх його країн-учасниць. Дана угода дає можливості вирішення економічних, культурних та безпекових проблем України, РП та ЛР, а також країн Європи. Найбільш важливим «Люблінський трикутник» є для України, адже вона отримує додаткові переваги у процесі вступу до ЄС. Крім того, для нашої держави відкриваються нові горизонти економічних та культурно-освітніх зв'язків з країнами Європи та світу в цілому.

Наслідки співпраці України, Литви та Польщі Як свідчить аналіз, розвиток і перспектива діяльності «Люблінського трикутника» зумовлені, по-перше, його фінансовим забезпеченням та, по – друге, активністю його членів – України, Литви та Польщі. У подальшому цей союз може бути розширений, зокрема, завдяки входження до нього Білорусі та інших країн європейського регіону. Проте на даний час це питання залишається відкритим. Слід зазначити, що створення «Люблінського трикутника» є черговим кроком до об'єднання країн Європи у створенні спільної зони безпеки, економічного, культурного і туристичного розвитку. Це має укріпити дипломатичні та дружні відносини не тільки України, Литви та Польщі, але й більшості країн Європи.

Отже, в контексті сучасної безпекової ситуації в Європі, Люблінський трикутник виходить на передній план як важлива форма регіонального співробітництва. Його створення відповідає на зростання загроз безпеці у регіоні та намагається створити ефективний механізм протистояння російському імперіалізму.

Цей формат співпраці між Польщею, Україною та Литвою має на меті зміцнення безпеки та спільного протидії агресивним діям Росії у регіоні. Активізація військово-політичного співробітництва та обмін досвідом у сфері безпеки між цими країнами створює форпост стримування для російського експансіонізму.

Люблінський трикутник також спрямований на зміцнення економічних та культурних зв'язків між країнами, що є додатковим фактором у зменшенні впливу російського імперіалізму в регіоні. Зокрема, спільні економічні проекти та культурний обмін сприяють поглибленню взаєморозуміння та співробітництва, що важливо для зміцнення стійкості регіону проти російської агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеева В. За лаштунками імперії. Київ. *Віхола*, 2021. 360 с.
2. Афанасьєва Л., Букреєва І., Глебова Н. політичні та ментальні засади російського імперіалізму. *Українознавчий альманах. Випуск 30*. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/449/435> (дата звернення: 25. 03. 2024).
3. Білоус Н. О. Люблінська унія 1569 р.: історіографічні погляди та інтерпретації (до 440-річчя Люблінської унії). *Український історичний журнал*. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_1_65 (дата звернення: 30. 03. 2024 р.).
4. Бучковська О. Ю. Документальне забезпечення українсько-польських культурних відносин. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2015. Вип. 21. Т. 2. С. 61–65.
5. Величенко С. Імперіалізм і націоналізм по-червоному: українська марксистська критика російського комуністичного панування в Україні (1918 – 1925). Львів, *Вид-во УКУ*, 2017. 376 с.
6. Воронянський О. В. Політологія: підручник. Харків: Нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 2017. 179 с.
7. Герасимчук З. В., Лютак О. М. Регіональна політика транскордонного співробітництва: механізм формування та реалізації: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 186 с.
8. Гетьманчук А. «Люблінський трикутник»: що дасть Україні нове міжнародне об'єднання URL: <http://neweurope.org.ua/media-post/lyublinskyj-trykutnyk-shho-dast-ukrayini-nove-mizhnarodne-ob-yednannya/> (дата звернення: 30.10.2023).
9. Гунчак Т. Г., Цимбал Т. В. Російський імперіалізм. Київ, 2010. 395 с.
10. Дециця А. Б. Люблінський трикутник відкриває перед Україною нові можливості. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3159844->

desica-lublinskij-trikutnik-vidkrivae-pered-ukrainou-novi-mozlivosti.html (дата звернення: 23.01.2024).

11. Дискусійна записка українсько-польської діалогової групи. *Пріоритетне партнерство: спільне бачення українсько-польських відносин*. URL: http://www.irf.ua/content/files/ua_pl__prioritytne_partnerstvo.pdf (дата звернення: 23.01.2024).

12. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18 трав. 1992 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/616_172 (дата звернення: 22.02.2024).

13. Договірно-правова база між Україною та Литвою. URL: <https://lithuania.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-litvoyu> (дата звернення: 25.01.2024).

14. Єрмоленко В. Три риси російського імперіалізму. URL: <https://theukrainians.org/nemichna-imperii/> (дата звернення: 25.04.2024).

15. Жовква І. Інструмент стратегічного партнерства у сучасній дипломатичній практиці України. *Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики*: зб. тез доповідей; за заг. ред. М. А. Кулініча. Київ. 2013. С. 38–41.

16. Імперська хвороба Росії. URL: <https://www.ukrainer.net/imperska-khvoroba-rosii/> (дата звернення: 23.04.2024).

17. «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. Редакція від 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 24.01.2024).

18. Калюжний Є. «Москва–Третій Рим». *Походження міфу*: зб. Канада. 2021. 616 с.

19. Коберська А. О. Культурна дипломатія України в Литві/ А. О. Коберська, І. В. Богінська. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. № 12 URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9232> (дата звернення: 23.02.2024).

20. Конституція України: станом на 22 січ. 2018 р.: відповідає офіц. тексту. Харків, 2018. 70 с.
21. Лено Меттью. Що таке концепція «Третього Риму»? Як Москва використовувала її останні 500 років. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/shcho-take-kontseptsii-tretogo-rimu-iaak-moskva-vikoristovuvala-yiyi-ostanni-500-rokiv/>. (дата звернення: 25.02.2024).
22. Луцький трикутник. *Віче*. Луцьк. 2015. № 11. С. 6–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_11_4 (дата звернення: 23.02.2024).
23. Люблінський трикутник мав бути квадратом із Білоруссю – МЗС Польщі URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3097629-lublinskij-trikutnik-mav-but-ki-kvadratom-iz-bilorussu-mzs-polsi.html> (дата звернення: 23.02.2024)
24. Макаренко Є. А. Українсько-польське міжнародне співробітництво: реалії і динаміка ХХІ століття. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*: зб. наук. пр. Вип. 48. Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2004. С. 3–9.
25. Мандрагеля В.А. Європейська політика безпеки і оборони (ЄПБО), НАТО, США: Трикутник партнерства чи конкуренції? *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 6. С.13–20.
26. Міжнародні відносини та зовнішня політика України: підручник. Київ. *НУОУ ім. Івана Черняхівського*, 2020. 328 с.
27. Міжнародний онлайн-симпозіум «Російський імперіалізм і колоніалізм». *Інститут Національної Пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/anonsy-podiy/mizhnarodnyu-onlayn-symposium-rosiyskyu-imperializm-i-kolonializm> (дата звернення: 21.03.2024).
28. Міжпарламентська асамблея Україна–Польща–Литва створила комітет з питань безпеки. Європейська правда URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/06/8/7097103/> (дата звернення: 21.01.2024).

29. Моцик О. Ф. Інституційні чинники модернізації українсько-польських відносин у гуманітарній сфері в умовах процесів євроінтеграції: дис. канд. пол. наук: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Луцьк, 2020. 267 с.

30. Національний інститут стратегічних досліджень. *Зміцнення безпеки країн Балтії в контексті зміни стратегічної концепції оборони НАТО. Значення для України* URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zmitsnennya-bezpeky-krayin-baltiyyi-v-konteksti-zminy-stratehichnoyi> (дата звернення: 02. 05. 2024).

31. Особливе партнерство України з НАТО. *Міністерство закордонних справ України* URL: <https://nato.mfa.gov.ua/>. (дата звернення: 21.03.2024).

32. Постійне представництва України при ООН у Нью-Йорку. *Діяльність в рамках ООН* URL: <https://ukraineun.org/ukraine-and-un/activities-in-un/>. (дата звернення: 21.04.2024).

33. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища. Київ, 2022. 534с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/202203/reznikovaukraineresilience2022_02.pdf (дата звернення: 02. 05. 2024).

34. Резнікова О. О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *Національний інститут стратегічних досліджень* URL: <https://niss.gov.ua/news/stati/stratehichnyy-analiz-bezpekovo-ho-seredovyshcha-ukrayiny>. (дата звернення: 10.04.2024).

35. Снайдер Т. Як світові імперії вплинули на амбіції Росії по захопленню України URL: <https://forbes.ua/lifestyle/svitovi-imperii-v-ukrainskomu-istorichnomu-konteksti-desyata-lektsiya-timoti-snaydera-proistoriyu-ukraini-27112022-10042>. (дата звернення: 20.04.2024).

36. Снайдер Т. Як зароджувався і вмирав російський імперіалізм URL: <https://forbes.ua/lifestyle/lektsiya-dvadtsyat-rosiyskiy-imperializm-i-yogo-zavershennya-10022023-11662>. (дата звернення: 20.04.2024).

37. Сомов, В. Ф., Вареник А.С. Співробітництво України з регіональними угрупованнями. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*: наук. журн. Київ, 2012. №1. С. 241–249.
38. Співак М. В. Стратегії національної безпеки України: порівняльний аналіз URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-131>. (дата звернення: 20.02.2024).
39. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України № 615/98 від 11 лип. 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>. (дата звернення: 20.02.2024).
40. Судин Д. Як зростав російський імперіалізм. *Локальна історія* URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/denatsifikatsiia-rosiyi-danilo-sudin/>. (дата звернення: 20.03.2024).
41. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): навч. посіб. Укладачі: Соснін О.В., Воронкова В. Г., Постол О. Є. Київ: Центр навч. літ., 2015. 554 с.
42. Тараненко Г. Г. Зовнішня політика України в умовах сучасних викликів глобальної і регіональної безпеки. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Pv_2018_80_8%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Pv_2018_80_8%20(1).pdf) (дата звернення: 20.02.2024).
43. Требін М. П. Політологія: підручник; *Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2–ге вид., перероб. і допов.* Харків. 2018. 460 с.
44. Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом. Сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/european-integration/ua-eu-association> (дата звернення: 20.03.2024).
45. Україна пропонує Польщі розширити формат «Люблінського трикутника» (12.10.2020) URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3116386-ukraina-proponue-polsi-rozsiriti-format-lublinskogo-trikutnika.html> (дата звернення - 23.01.2024).

46. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2020. 390 с.

47. Федуняк С.Г. Діяльність європейських та євроатлантичних інститутів у сфері безпеки: навч. пос. для студ. Чернівці, 2008. 327 с.

48. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. 3–тє вид., доповн. та виправл. Львів, 2009. 357 с.

49. Ціхоцький Б. За вашу і нашу економіку: що заважає відносинам України та Польщі URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/06/18/7111218/> (дата звернення: 25.01.2024).

50. Чеботарьов Є.В. «Люблінський трикутник»: інституціональні передумови та економічний потенціал створення. *Економічний вісник Донбасу*. № 3(61). 2020. С.41–48.

51. Чеботарьов Є. В., Чеботарьов В. А. Польща, Литва, Україна: національні ділові культури як детермінанта інтеграції на європейських і світових ринках. *Галицький економічний вісник*. 2020. Т. 63. № 2. С. 279–288 URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.279. (дата звернення: 25.01.2024).

52. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: підручник / *Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України*. 2–ге вид., допов. і оновл. Київ, 2015. 477 с.

53. Шевченко О. М. Концепція «Міжмор'я» в сучасних геополітичних умовах. *Міжнародні відносини, серія «Політичні науки»*. 2016. № 11 URL : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2907 (дата звернення: 25.01.2024).

54. Шергін С. АСЕМ – адекватна відповідь на виклики глобалізації. Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики: збірник тез доповідей; за заг. ред. М. А. Кулініча. Київ, 2013. С. 175–176.

55. Chebotarov V., Chebotarov Ie. Polish economic miracle as a factor of the socialist system. Economic Herald of the Donbas. 2016. № 4. P. 5-9.